

BİZİM ŞEHİR

HABERLERİ

Yıl: 5 Sayı: 44, Nisan 1993

FİYATI 10.000.- TL. (KDV Dahil)

"LAİK, DEMOKRATİK, HUKUKA SAYGILI, SİYİL TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN BEKÇİLERİYİZ."

- Sayın Cumhurbaşkanı
- Sayın Başbakan
- Sayın T.C Hükümeti'nin Bakanları

- Sayın Milletvekilleri
- Sayın Basın mensupları
- Sayın üniversite rektörleri

Açık mektup

Bilindiği gibi Mayıs 1989 tarihinde yayın hayatına başlamış olan Kostantiniye Haberleri Gazetesi'nin adı, devrin İstanbul Valisi Cahit Bayar'ın İçişleri Bakanlığı'nda almış olduğu bir emirle Ocak 1991 tarihinde yasaklanmıştı. Bu yasaklama karşısında yayınıımızı "Bizim Şehir Haberleri" adı altında sürdürürken bir yandan da İstanbul 5. İdare Mahkemesi'nde dava açtık. Bu davamız 9.1.1992 günü lehimize sonuçlandı ve Kostantiniye Haberleri adının yasaklanmayacağı anlaşıldı. Sonuçta biz "isim

fetişizmi" yapmamaya karar verdik ve yayınıımızı "Bizim Şehir Haberleri" olarak sürdürdük; ancak uğrunda pek çok emek verdiğimiz "Kostantiniye Haberleri" adının ve logosunun adımıza marka olarak tescil edilmesi için Sanayi Bakanlığı'na 5.6.1992 tarihinde başvurduk. Bu başvurumuz aynı yasaklamadaki gerekçeler ile 24 Ağustos 1992 tarihinde red edildi. Bunun üzerine Eylül 1992 tarihli dilekçemizle Bakanlığa mahkeme kararını hatırlattık ve hakkımızın geri verilmesini istedik, 25 Aralık 1992 tarihli yazı ile yeniden red cevabını aldık.

1) Bu durumda T.C. Sanayi Bakanlığı

mahkeme kararına uymayarak suç işlemektedir.

2) "Kostantiniye" adlı İstanbul'a verilmiş adlardan birisidir. Sakıncalı yanı ne olabilir? Bu isimde sakınca görenler tarihimizi mi red etmektedirler?

3) Daha birçok yöntemle üzerindeki baskılar kaldırılmayan Ulusal basınımıza uygulanmakta olan bu tür sansürler daha ne kadar sürecektir ve bu sansürlere basınıımız ne zaman başkaldıracaktır?

4) İnsan haklarında, özgürlük ve demokrasinin yaygınlaştırılmasından söz eden siyasiler bu tür baskıları daha ne kadar süreyle gözdereceklerdir?

5) Sanayi Bakanı, kendi elemanlarının yasa çiğneyen kararlara kendisi adına imza koymalarına daha ne kadar zaman göz yumacaktır? Yoksa Sanayi Bakanı elemanlarını yönetmekten mi acizdir? Bu açık mektubun yayınlanmasından 30 gün sonra yeniden mahkemeye başvuracağız, daha da olmazsa kişisel başvuru hakkımızın kullanılmasına kadar gideceğiz. Bilgilerinizi sunarız.

Bizim Şehir Haberleri Gazetesi adına
Cüneyt Ayrıl

BAŞYAZI

Savaşsız bir dünya

Savaşın adını bile anmak insanı irkiltiyor! Balkanlardaki oluşumlarda "etkileyici güç" olmayı arzulayan Türkiye'nin ürettiği tüm çözümlerin barışçı olması gerekmektedir, barışa hizmet etmeyen hiçbir çözüm, sonunda "çözüm" değildir.

Avrupa'da olup bitenlere dikkatli bakılacak olursa "Birleşik Avrupa" düşünün "milliyetçi" akımların palazlanmasına neden olduğu izlenecektir. Öte yandan da Yugoslavya örneğindeki gibi etnik bölünmeler savaşları da beraberinde getirmiş ve getirecektir.

Tüm bu oluşumların ekmeğin bölüşümündeki adaletsizlikten kaynaklandığı, zengin ülkelerin pazar arıyışı kaygılarından doğduğu bir gerçektir.

Jeopolitik konumu, günden güne artan nüfusu ve hayli dinamik yapısı ile herşeye rağmen gelişen ve büyüyen Türkiye bu oluşum içerisinde istah kabartan bir hedef olmaktan kendisini alıkoyamamıştır. Laiklik karşıtı eylemlerin artmasından, PKK terörünün yaygınlaşmasından, oyun oynanan oyun aşıkardır.

Oysa Türkiye, yakın tarihinde bu filmi görmüş ve dersini almıştır. Kazanılmış Kıbrıs Savaşı Türkiye'ye neye-kaça mal olmuştur? Bugün Kıbrıs sorununu çıkmaza sokan nedenlerin başında neler gelmektedir? Kıbrıs Türkünün kendi evini, arazisini Rumlara sattığı gerçeği ortadadır, yani Türkiye Kıbrıs'a her ne pahasına olursa olsun sahip çıkmış ama Kıbrıs'ı kendi kendisine sahip çıkamamıştır. Bu oluşumlardan ders almak, makropolitikaları oluştururken sonuçlarını iyi hesaplamak gerekmektedir.

İç olaylar yeteri kadar insanımızın ölümüne neden olmaktadır. Türkiye'nin komşularında olabilecek olaylarda gü-gövde gösterisi yapması istenmiyor, yalnızca barışçı çözümler üretmesi bekleniyor.

Ne denli savaşsız bir dünya istiyorsak da, bunu engelleyemiyoruz, o halde biz savaşsız kalmayı başaralım.

Unutmayalım, önce biz sonra başkaları. Buna kızanlar olacaktır olmasına ama bunu bize öğreten onlar değil midir?

Bizim Şehir Haberleri

BU SAYIDA

Kerim FERSAN
Editöre Göre

Orhan DURU
Köşebaşı

Hilmi YAVUZ
İstanbul'u Dinliyorum

Süleyman ŞENŞAKRAK
Paspas

Jak DELEON
İstanbul Saati

Cahit KAYRA
Kadans

Cüneyt AYRAL
Kırıktabak

EDİTÖRE GÖRE

Ferah ola İnşallah...

Bu sayıyı nasıl doğrultacağımızı bilemedik! Bayram haftası gelmeden, matbaalar felç olmadan hazırlığımızı bitirmeyi planlamıştık amma şu zamana kadar emektar yazarlarımızın dışında yazı gönderen olmadı. Artık gazeteyi ne ile çıkarırız bilmem, çıktığında hep birlikte görüp, ferahlayacağız...

Artık biraz gayret edin okuyucular!
Şu gazeteyi okuduğunuz gibi biraz da yazmayı deneyin!
Korkmayın; kalem insanın eline yapışmıyor!
Yazın, bakın nasıl ferahlıyorsunuz?
Benim gibi...

Emprezatronumuz, yine mutad "öteki işler"i nedeniyle yurt dışında bulunduğundan gazete toplantısı onsuz yapıldı. Bu arada İstanbul'un giderek zorlaşan işleri herkesin içini karartacak boyutlara geldi. Neyse ki biz bugünü ve dünü ile yarı yarıya uğraşıyoruz da biraz ferahlayabiliyoruz.

Ya Belediyer ne yapsın?

- Sokaklara dağ gibi çöp yığılarken,
- Karanlık geçitlerde insankara tecavüz edilip, direnenler öldürülürken,
- Otobüs duraklarında hemşhri-ler birbirini itip kakarken,
- Otomobiller kaldırımları, yalyalar yolları işgal ederken,
- Hastahanelere musluklu plastik su bidonları yerleştirilirken,
- Yağışla birlikte çamur herşeyi örterken,
- Kamunun arazilerini mafya parsellerken,
- Küçük Asya İstanbul kapılarına dayanmışken,

Belediyeler nasıl ferahlasın?

Ama hep birlikte de izlediğimiz gibi; bu aralar herkesler ferahlama peşinde:
Özel radyolar FM bandında TRT istasyonlarının üzerine doğru,
Özel televizyonlar birbirlerinin kanalına doğru,
Enflasyon ejderhası halkın pantolonunun arka cebinin oralara doğru,

İktidar muhalefete, muhalefet iktidara doğru,
Katil namlular gazetecilere doğru,
Kalorifer bacaları İstanbul semalarına doğru,
Egzostlar vatandaşın burnuna doğru,
Hükümet Çankaya'ya, Çankaya Hükümet'e doğru,
Dost ve kardeş Kürt, Arap, Yunanlı, Rus, Acem Bulgar komşular millî çıkarlarımıza doğru,
İlah...

Ferahlarken, biz vatandaşlar da çareyi *birbirimizin ağzına ferahlamakta* bulmuşuz
çok mu yani?

Boğaziçi gerigörünüm bilgisi hakkında Mimarlar Odası

Basın açıklaması

-MİMARLAR ODA-SININ AÇTIĞI DAVA İLE DURDURULAN BOĞAZİÇİ PLANLARINA YAPILAN İTİRAZ REDDEDİLDİ.
-BÖLGE İDARE MAHKEMESİ, BEŞİKTAŞ, SARIYER ve BEYKOZ'DA 1988 PLANLARINA GÖRE YAPILAN İMAR UYGULAMALARININ HUKUKA AYKIRILIĞINI BİR KEZ DAHA VURGULAYARAK, YÜRÜTMİYİ DURDURMA KARARINI YİNELEDİ.
-BOĞAZİÇİ GERİGÖRÜNÜM VE ETKİLENME BÖLGELE- RİNDE İMAR UYGULAMASI YAPILABİLMESİ İÇİN:
1988 ONAYLI 1/5000 ÖL- ÇEKLİ PLANLARIN BOĞAZİ- Çİ YASASINDAKİ KORUMA İLKELERİNE UYGUN HALE GETİRİLMESİ;
PLANLARIN, BEŞİKTAŞ, SARIYER ve BEYKOZ SINIR- LARINA GİREN KESİMLERİ- NİN KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU TARAFINDAN ONAYLANMASI GEREKİ- YOR.

Mimarlar Odası'nın açtığı dava sonucunda, İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin 4.12.1992 gün ve 1992/552 sayılı kararıyla yürüt- mesi durdurulan 15.7.1988 onay- lı, 1/5000 ölçekli Boğaziçi Geri- görünüm ve Etkilenme Bölgeleri Nazım İmar Planı Revizyonu için, İstanbul Büyükşehir Beledi- ye Başkanlığı'nca "planların ya- sal olduğuna dair" yapılan itiraz, İstanbul Bölge İdare Mahkeme- si'nce görüşülerek karara bağlan- dı.
Mahkemenin 1.2.1993 gün ve 1993/154 sayılı kararında, sözkö- nusu planların Üsküdar ilçe sınırlarına giren kesimleri için daha sonra ilgili Koruma Kurulu'nca onay verildiği ve böylece yasal eksikliğin tamamlanmış olduğu belirtilerek, bu işlemin yapılmadığı, BEŞİKTAŞ, SARIYER ve BEYKOZ ilçe sınırlarına giren kesimlerde, yürütmeyi durdurma kararının geçerliliğini koruduğu hükmüne varıldı ve bu bölgelere ilişkin itiraz reddedildi.

DAVANIN KARARA BAĞLA- NABİLMESİ İÇİN, İMAR PLANLARININ "BOĞAZİÇİ- NİN KORUNMASI" İLKELERİ AÇISINDAN DA İNCELEN- MESİ VE KAMU YARARINA DÜZENLENMESİ GEREKİ- YOR.
Bölge İdare Mahkemesi kararı-

nın önemli bir bölümünü ise, da- vanın sonuçlanabilmesi için planlarda "kamu yararı" bulunup bulunmadığının tesbit edilmesi gerektiği yönündeki açık hüküm oluşturuyor.
Mahkeme kararına göre, Mimar- lar Odası'nın sözkonusu davayı açmasındaki temel gerekçe olan: bu planların:
"...29600 sayılı Yasayla 1983 yı- lındaki durumuyla koruma altına alınan ve rekreasyon alanı haline getirilmesi amaçlanan Boğaziçi alanında nüfus ve yapı yoğunlu- ğunun artırıldığı, yasa da belirle- nen ve değiştirildiği kamu yararı- na aykırı olarak kişi yararına yeşil alanların konut yapımında açıldığı, nazım imar planlarının etaplar halinde yapılamayacağı, 3194 ve 3030 sayılı yasa hüküm- lerine aykırılıklar bulunduğu, plan değişikliğinde şehircilik il- kelerine, planlama süreci ve tek- nilerine, koruma ilke ve anlayış- larına aykırılıklar bulunduğu..." yönündeki iddiaların incelenerek davanın sonuçlanabileceği de hükmü bağlanıyor

HER TÜRLÜ İMAR UYGU- LAMASININ HEMEN DUR- DURLMASI GEREKİYOR.

Bölge İdare Mahkemesi'nin bu kararı gereğince, Boğaziçi Geri Görünüm ve etkilene bölgele- rinde, 1988'de onaylanan 1/5000 ölçekli planlara ve daha sonra bu planlara dayanılarak üretilen 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına göre, Beşiktaş, Sarıyer ve Beykoz ilçeleri sınırlarındaki her türlü imar uygulamasının he- men durdurulması gerekiyor.
Bu bölgelerde yeniden imar uy- gulaması yapılabilmesi ve inşaat izni verilebilmesi için ise, -Sözkonusu imar planlarının, Bo- ğaziçi Yasası'nda öngörülen, "Boğaziçi'nin doğal ve kültürel zenginliklerinin korunması; ve bu bölgede yapı ve nüfus yoğun- luğunun artırılmaması" yönün- deki ilkelere aykırı olan nitelikle- rinin düzeltilmesi;
-Planların bu doğrultuda düzeltil- mesi sağlandıktan sonra, ilgili Kültür ve Tabiat Varlıkları Kori- ma Kurulu'nun onayı alınarak ye- niden yürürlüğe girmesi, gereki- yor.

**TMMOB Mimarlar Odası
İstanbul Büyükşehir Şubesi**

Eki: Bölge İdare Mahkemesi'nin 01/02/1993 gün ve 1993/154 sayılı kararı.

Kostantiniyye şiirleri

KONSTANTİN KAVAFİS

ŞEHİR

"Bir başka ülkeye, bir başka denize giderim," derin,
"bundan daha iyi bir başka şehir bulunur elbet.
Her çabam kaderin olumsuz bir yargısıyla karşı karşıya;
-bir ceset gibi- gömülü kalbim.
Aklım daha ne kadar kalacak bu çorak yerde?
Yüzümü nereye çevirsem, nereye baksam,
kara yıkıntılarını görüyorum ömrümün,
boşuna bunca yıl tükettiğim bu ülkede."

Yeni bir ülke bulamazsın, bir başka deniz bulamazsın.
Bu şehir ardından gelecektir. Sen aynı sokaklarda dolaşacaksın gene. Aynı mahallede kocayacaksın; aynı evlerde kır düşecek saçlarına.
Dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda. Başka bir şey umma-
Bineceğin gemi yok, çıkacağın yol yok.
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte, öyle tükettin demektir bütün yeryüzünde de.

Çeviren: Cevat Çapan

WILLIAM BUTLER YEATS

BİZANS'A YOLCULUK

I

Yaşlılara göre değil bu ülke, Gençler
Birbirlerinin kollarında, ağaçlardaki kuşlar
-O ölen kuşaklar - türkülerinde,
Som balığı dolu dereler, uskurru taşan denizler,
Balık, et, kuş yaz boyunca
Edinilmiş, doğmuş ve ölen ne varsa, övmekte.
Hepsi o duysal ezgiyle kapılmış
Yaşlanmak bilmeyen aklın anıtlarına kayıtsız.

II

Değersiz bir şeydir kocamış insan,
Sırğa geçirilmiş bir paçavra, ola ki
Ruh el çırıp türkü söylesin, daha gür söylesin
O ölümlü giysideki her yırtık için,
ama türkü söylemeyi öğreten okullar yok
Kendi görkeminin anıtlarını incelemekten öte;
Ben de bu yüzen denizleri aşıp geldim
Bu kutsal Bizans şehrine.

III

Ey Tanrının kutsal ateşinde, bir duvarın
Altın mozayigindeymiş gibi duran bilgiler,
Çıkn ateşten, dönün halka olup çevremde,
Türküler öğretin ruhuma, yakıp
Kül edin kalbimi, istekleriyle hasta,
Ölen bir hayvanın gövdesinde
Ne olduğunu bilmeyen; alın götürün beni
Sonsuzluğun ustalığine.

IV

Bir kez doğadan sıyrılırsam, bir daha
Doğal bir biçim almayacak bedenim,
Yunan kuyumcularının uyuklayan İmparatoru
Uyanık tutmak için dövme altın
Ve altın varaktan yaptıkları biçimlerden başka;
Ya da altın bir dala kondurdukları o kuştan,
Bizans'ın hanımlarıyla beylerine
Dünün, bugünün ve yarının öyküsünü şakıyan.

Çeviren: Cevat Çapan

BEHÇET NECATİGİL

BARBAROS MEYDANI

Biliyorum, ayıp ve manasız
Ama peşlerinden gidiyorum
Gezmeye çıktıkları vakit
Ana kız.

Utandır da belki
Anasının sırtındaki
Yeldirmeden,
Kız bir adım önde gider
Sezdirmeden.

Beşiktaş'ta Barbaros Meydanı
Sağı anıt, solu türbe
Ortası kare şeklinde,
Parkıdır yoksulların
Bilhassa yaz ayları.

Fidanların mezarların önünde
Yontulu taşlar çepçevre,
Yer yer banklar konulmuş
Meydana dolmuş millet,
sıra sıra oturmuş.
Ah genç kız kalbi,
Sıralara bakar elbet.

Meydanın ileri deniz kıyısı
Karaya çekilmiş kayıklar,
İskele gazinosu yanda
Sulara dökülmüş ışıklar.
Üsküdar şu karşıtı.

O nemli topraklara
Ana çöker yorgun argın,
Kalmış gözü arkada
Kendi ayakta kızın.

ATILÂ İLHAN

EMİRGÂN'DA ÇAY SAATİ

çerağın sarayı'ndan büyükdere'ye
üşümek sonbaharında eski çınarların
uzadığı yerde gizlice akşamların
başlayıp adeta kendini dinlemeye
kafeslerin ardında bol gözlü bir kadın
ansızın giydirilmiş ipek ferâceye
bir çay yalnızlığı emirgân'dan öteye
değdikçe ısındığı yaldızlı bardağın
nedim'den yansımaları tatıyos efendi'ye
tehnâ bir genç kız sesiyle hicazkâr'ın
kuytular da çürüdüğü bağdadi yalıların
yorgun sarmaşıklarıyla sarmış bahçeye

soğuk kuşlar gibi dağılır boğaz'da
rüzgârın getirdiği donuk bir yağmur pusu
istinye'de gemilerin karanlık uykusu
kırk direkleriyle dalgın ve hasta

birden içimi kaplayan ölüm korkusu
selam verilince meçhul bir namazda
gâzali'ye biraz mevlânâ biraz da
kubbenin altındaki divan uğultusu
'şeref vapurundan en kirlî beyazda
yüzlerce harbiyeli sürgün yolcusu
havada bir asılmış adam kokusu
istanbul jöntürkleri hüzzâm bir yasta

yankılarıyla telâşlı geceleri bebek'ten
motorların taşıyıp o kadar bitiremediği
en yığın sonbahar benim gözlerimdeki
çok daha dumanlı mütareke günlerinden
alaturka saat kaçta ikinci tömbeki
miralay sadık bey'in nargilesinden
dem çekip kumrular gibi sebilleri şenlendiren
osmanlı sehpaalarının gölgesindeki
emirgânda açılacak koyu bir semâverden
çaylar gibi kararıp kaç defalarca eski
bir şiir üzüntüsüyle müseddes biçimdeki
çoktan unutulmuş kilitli defterlerden

Kudüs Yerine İstanbul'a Gelen Şaşkın bir haçlı

Robert de CLERY

"Her kim ki, size şehrin saraylarında, görkemli, manastırlarındaki güzelliğin ve zenginliğin
yüzde birini anlatsın, o yalancı olacaktır"

Robert De Clery, ya da Clari'li Robert, "Kutsal Toprakları" fethetmek üzere yola çıkan, ama 1204 yılında İstanbul'un fethi ve Anadolu'da Latin devletlerinin kuruluşuyla sona eren IV. Haçlı Seferi'ne katılan soylulardan biri. Fransa'da Amiens Kontluğu'na bağlı soylu bir ailenin üyesi olan Clari'li Robert, aynı zamanda "İstanbul'un Alınışı" adını taşıyan bir kroniğin yazarı. Ortodoks Bizanslıların Latin serpuşa yerine Müslüman sarığı'nı yeğlemesine yol açan IV. Haçlı Seferi'ni anlatan bir başka kronik daha var. Bu seferin düzenlenmesi için ilk harekete geçenlerden biri olan ve seferi yönlendiren komitede yer alan Villehardouin'in kroniği.

Size anlattığım gibi, şehir zaptedilerek hacılar yerleştirilip, saraylar da ele geçirilince, saraylarda çok demikle bile anlatılmaz ölçüde zenginlikler buldular. Ve Bouke de Lion sarayı hem zenginliklerle doluydu, hem de size anlatacağım şekilde yapılmıştı. Marki'nin yerleştiği bu sarayda, hepsi birbirleriyle bağıntılı ve hepsi altın mozaikten, tam tamına beşyüz oda vardı. Ve içinde büyüklü-küçüklü tam tamına otuz kilise vardı ve içlerinden Kutsal Kilise adı verilen bir tanesi öylesine zengin ve görkemliydi ki, normal olarak demirden yapılan mentese, şerit ve benzeri parçalar içinde baştan aşağı gümüşten imal edilme-yeni bulunmadığı gibi; yeşimden, somaki-den ya da başka zengin ve değerli taşlardan olmayan sütuna da rastlanmıyordu. Ve bu kilisenin zemini öylesine pürüzsüz ve parlak bir beyaz mermerdendi ki, tıpkı kristali andırıyordu ve bu kilise öylesine zengin ve görkemliydi ki, hiç kimse onun yüce güzelliğini ve görkemini anlatamaz size, asla. Bu kilisede birçok zengin kutsal

emanet de vardı. Burada, Hakiki Çarminh'in insan bacağı büyüklüğünde ve yarım toise uzunluğunda iki parçasını, Hazreti İsa'nın boğurine saplanan mızrağın demiriyle, elle-ri ve ayaklarına mihlanan çivilerden iki ta-nesini, ayrıca ufak bir kristal şişede de ka-nından epeyce bir miktar bulmak mümkündür. Sonra, O'nun giydiği ve Cal-vaire Tepesi'ne götürülürken sırtından al-dıkları tünikle, başına takılan, dikenleri hançer uçları kadar sivri, kamışlardan ya-pılmış mübarek taç da vardı. İnsan orada Meryem Ana'nın elbisesi ile, Aziz Vaftizci Yahya'nın başının yanısıra, size naklede-meyeceğim ya da hakkında tüm gerçeği anlatamayacağım çok sayıda zengin kutsal emanet de bulabiliriz.

Şimdi, bu kilisede size anlatmayı unuttu-ğumuz bir kutsal emanet daha var. Çünkü kilisenin tam ortasında, iki ağır gümüş zin-cirle asılmış, zengin iki altın kap duruyor. Bu kaplardan birinde bir kiremit, birinde de bir kumaş var. Ve biz size, bu mukad-des emanetlerin nereden geldiğini anlata-cağız. Bir zamanlar Konstantinopl'de mü-barek bir adam vardı. Bu mübarek adam, Allah rızası için bir dulun evine kiremit ka-phıyordu. Ve o kiremitleri kaplarken, Efendimiz ona göründü ve ona dedi ki (şimdi, bu iyi adam beline bir kumaş sar-mıştı). "O kumaşı bana ver." Ve iyi adam kumaşı O'na verdi ve Efendimiz Yüzünü bununla örttü. Öyle ki, Yüz hatlarının izi kumaşa çıktı. Ve sonra kumaşı iade etti ve ona kumaşı yanında taşıyıp, bununla hasta-lara dokunmasını, buna iman duyanların hastalığının şifa bulacağını söyledi. Ve iyi adam kumaşı alıp götürdü. Ancak, götür-me-den önce, Tanrı kumaşını ona iade et-tikten sonra, iyi adam bunu alıp, akşam duası saatine kadar bir kiremidin altına sakladı. Akşam duası sırasında, oradan gi-derken, kumaşı da aldı ve kiremiti kaldırı-rken suretin yalnızca kumaşa değil, kiremi-de de geçmiş olduğunu gördü ve kiremitle kumaşı yanında götürüp, daha sonra bun-larla birçok hastaya şifa verdi.

DEVAMI ONSEKİZDE

VILLEHARDUIN

AZERBAIJANLI BANİNE'NİN KALEMİNDEN İSTANBUL 1924

Beyaz Ruslar'ın gece kulüpleri

BANİNE

Banine 16 yaşında

Azerbaycan'ın en önemli ailelerinden birinin kızı olarak dünyaya gelen Banine, 1924'te bir süre kaldığı İstanbul üzerinden Paris'e göç etmiş bir yazardır. 1920'li yıllarda Azerbaycan'da Ticaret Bakanlığı da yapmış olan babasının babası, bugün Bakü'da Bilimler Akademisi olarak kullanılan ünlü İsmailiye binasını yaptıran Musa Efendi'nin oğluydu. Petrol zengini Müslüman bir ailenin kızı olarak dadıların elinde büyüyen Banine pek çok yabancı dil öğrenme olanağı buldu. Paris'e yerleştiği zaman yazdığı kitaplar onu üne kavuşturdu. "Nami", "Paris Günleri", "Afyonu Seçtim", "Jüngen'in Portresi" gibi roman ve anı kitaplarının yanı sıra Dostoyevski, Jüngen ve Tatyana Tolstoy'dan yaptığı çevirilerle de tanındı. Aşağıdaki metin, "Kafkas Günleri" başlıklı otobiyografisinin son bölümüdür.

Güzelliklerin azaldığı
ve her geçen gün
biraz daha
yalnızlaştığımız
bugünlerde...
Siz de sizin gibi
birileriyle ilişki kurmak,
onlarla güzellikleri
ve sevinçlerinizi
paylaşmak istiyorsanız...

Kültür ve sanat dünyasında
neler olup bittiğini
öğrenmek istiyorsanız...

Okuduğunuz, seyrettiğiniz,
izlediğiniz tüm
etkinliklerin
tadına varmak istiyorsanız...

Hürriyet Gösteri'yi de okumalısınız

Hürriyet GÖSTERİ
S A N A T E D E B İ Y A T D E R G İ S İ

Sevil vapurun Karadeniz'i katet-tiği altı gün boyunca mide bu-lantısı bir an bile beni terket-medi. Türkiye'ye ayak bastığımda ta-mamiyle bitap bir haldeydim. ama kendi halime dönmem topu topu onbeş dakika tuttu. Yeni kurulmuş Türk Cumhuriyeti'nin ilk görünür etkisi peçelerin boyunun kısalması, hatta kadınların yüzlerinin ortaya çıkmasıydı. Pek çoğu yalnızca küçük bir tül ile örtüyorlardı yüzlerini, dahası bu tül hemşirelerin kullandıklarını andırı-yordu. Tek farkla ki çeşitli renkler ve bi-çimler göze çarpıyordu. Müslüman olduğum için hem ülkenin geleneğini benimseyip temelde hoşuma giden bu süsleme biçimini benimse-dim ve sokaklara fırladım. Ama ilk görüşte İstanbul'dan hemen sıkılmakta gecik-me-dim ve büyük bir sabırsızlıkla beni Fran-sa'ya götürecek pasaportumun hazır ol-masını beklemeye koyuldum. Bu sırada olmadık bir şey oldu. Babamdan gelen bir mektup, Cemil'in İstanbul'da kendisi-ni beklemek durumunda kalacağını gös-terdi: Bu mükemmel damat da kendisine ihtiyaç duyan kayınpederinin sözünden hiç dışarı çıkmadığı için, karar karşın-da boyun eğmek zorunda kaldı ve benim pasaport işleriyle ilgilenmeyi bir kenara bıraktı. O sıralarda Fransa'ya gitmek için Orient-Express'in geçeceği bütün ülke-lerden vize almak zorunluluğu vardı ve bu öylesine zorlu bir işti ki, tamamlan-ması hemen hemen iki ay alıyordu. Bu-nun üzerine bir kez daha şehrin yüzüne bakmaya karar verdim. Temelde iyi tanı-dığım bir kültür olduğu için genellikle başka yabancıların artık bulunamayaca-ğını bilmedikleri için arama şaşkınlığına düştükleri o yitik Bizans'ın peşinde de-ğildim. İstanbul'da yalnızca sultanların ve müslümanların aynası olan bir şehir arıyordum. Denizin dört bir yandan ku-şattığı ve biricik bir konum kazandırdığı bu şehrin sokaklarında hemen her gün farklı bir cami, farklı bir ortam arıyarak geziniyor, sonra yeniden başlıyordum. Bu dönem İstanbul'unun bir diğer ilginç yanı da sonradan yavaş yavaş Batı'ya doğru göç edip sonunda Paris'te karar kı-lacak Beyaz Rus kabarelerinin varlığı-ydı. Şehir tıklım tıklım Rus göçmenleri-yle doluydu. Adamlar birbirlerine giriyorlar, elden mücevherleri yok paha-sına çıkartıyorlar, ya da ayakta kalabil-mek için ölerine çıkan her türlü işi ka-bul etmek durumunda kalıyorlardı. Kadınlarsa, daha çok ayartıcı bir rolü be-nimsene yoluna gitmişlerdi. Genelde başarıya da ulaştıkları söylenilirdi. Onlara biçilen paha bir hayli yüksekti ve etraflarından adam eksik oluyordu. En hoş gece kulübünün adı Siyah Gül idi. Kocam arasıra beni oraya götürüyör-du. Bana kalırsa bunu yapma nedeni de orada ilgilendiği bir "konsomatris" in bu-lunmasıydı (Pinti müşterileri tüketime iten Rus kadınlara konsomatris adı ve-riliyordu). Bense bu olup bitene aldır-mıyordum, keyfime bakıyordum. o güne kadar bu tür yerlere hiç gitmemiştim. Çok ciddi bir genç insan olunmadığı sü-rece, kişinin ancak düşleyebileceği tür-den bir zarfete sahip bu hayat biçimi beni çok çekiyordu. Bir Rus şarkısı bir başka Rus şarkısını izliyor, şampanya şişelerinin ardından şampanya şişeleri geliyordu. Garip olan, bu zevk mekânı olarak tanımlanabilecek yerlerde sıradan tanımlıya eğlenceden eser olmamasıydı. Tuhaf bir nostalji, müziğin ve melankolik romanların eşli-ğinde büyüyor ve görünüşte seçkin bir hüznün neşe ile örtülme çabası ortaya çı-

kiyordu. İzlenimlerimi paylaştığım bir müddat, bu atmosferle ilgili olarak, yüzünde hiçbir gülümseme emaresi ol-maksızın "Buraya gülmek için değil, ağ-lamak için gelinir" demişti. "Unutmayı-nız ki, biz her şeyimizi yitirdik: Ülkeyi, servetimizi, Çar'ımızı..." Son-ra da bana garip bir yaratık görmüşcesine bakmıştı. "Belli ki -diye düşünüyör-olmalıydı- bu kadın gerçek bir Rus de-ğil, olsa olsa damarlarında tek damla Slav kanı akmayan barbarın, müslüma-nın teki." Hemen ekleyeyim, bu müda-vim aslında bir prensti. Eğer akıldan daha beter bir şeyler geçmediyse, her-halde hakkında bunları düşünmüş olsa gerek. Gene de bardağı şerefime kal-dırırken, yüksek sesle "Yaşasın bizim kutsal Rusyamız!" dedi. kibar bir tavırla ben de ona eşlik ettim. aslına bakılacak olursa, kutsal Rusya be-ni pek ilgilendirmiyordu. Ama once pa-ra beni eğitmek için harhalde boşu boşu-na harcamış olamazdı. Bu nedenle de, kadeh kaldırdım ve iyi niyetimi göster-mek için bir parça şampanya içmeyi red-detmedim. Gerçekten de her şeylerini yitirmiş bu zavallı insanları hor gör-me-mek gerektiğini biliyordum. Kaldı ki bizlerin de durumu daha farklı değildi. Gündüzleri camilere, geceleri gece ku-lüplerine yaptığım ziyaretler arasında zaman çarçabuk geçti gitti. Gene de İs-tanbul'dan uzaklaşma konusundaki sa-bırsızlığım azalmamıştı; üstelik yanımda Cemil olmaksızın geçeceğimi bilmek, bu sabırsızlığımı iyiden iyie arttırıyordu. Kızkardeşlerim bana gönderdikleri mek-tuplarda hiç Cemil'in hal-hatırını sormu-yorlardı. Terbiyeli' oldukları için, lütfen bir selâm gönderiyorlardı topu topu. Bu da onu bir hayli hüznölendiriyordu. Bu yeni girdiği aileden yavaş yavaş dışlan-maya başlandığını fark etmişti. Açıkçası, yanıliyordum da. Babam bir yana, bütün ailem bu evlilik nedeniyle hoşnutsuzluk-larını gizlemişlerdi. Benden bir hayli büyük olduğum için kızkardeşlerim tara-fından alay konusu haline getirilmişti. İstanbul'dan Paris'e tek başıma gitme fikrim konusunda duyduğum direniliği de arttırmaktaydı. Hatta bu nedenle bir gece karşıma geçip ağladı da. Cemil İstanbul'a gelir gelmez, ilk iş ola-rak Bakü'dan göç etmiş ve son nefesleri-ne kadar poker oynamakta kararlı birkaç eski arkadaşını bulmayı ihmal etmemiş-ti. Siyah Gül'e gitmedikimiz gecelerde, ucuz olur düşüncesiyle kiraladığımız mobilyalı apartmanda neredeyse sarhoş olurcasına pokere dalan Cemil'i bekle-mekle vakit öldürüyordum. Bu daireye taşınmadan önce kaldığımız Tokatlıyan Oteli, İstanbul'a gelir gelmez, ilk iş ola-rak Bakü'dan göç etmiş ve son nefesleri-ne kadar poker oynamakta kararlı birkaç eski arkadaşını bulmayı ihmal etmemiş-ti. Kısacası, Cemil'in son meteligi'mizin de tükenmediğini bildirdiği ana kadar vakti-mi büyük bir kısmı mücevherlerinim satışından gelen gelirin eridiği poker partilerinde ona eşlik etmekte geçti. Pa-ralı yaşamaya alışkın bir adamın parası-nı yitirir yitirmeye yapacağı ilk iş, borç almaktır. Cemil de öyle yaptı zaten. ama edinebildiği miktar bizim topu topu üç kere daha Siyah Gül'de eğlenmemizi ve dört kere de kulübe gidip onun poker oynamasını sağlamaya yetti ancak. Gittimene bir hafta kala, arada Cemil'in mektup yazmayı ihmal etmediği babam-dan bir miktar para geldi. Çok büyük bir meblağ değildi bu gerçi ama, hem acil borçlarımızı ödedik, hem benim tren bi-letimini satın aldık, hem de Cemil'e bir se-ferlik poker oynaması şansı çıktı. İnanıl-maz bir şey ama, iki gece içinde

DEVAMI ONSEKİZDE

AZERBAIJAN

Orhan Duru

KÖŞEBAŞI

Post- modernizm'den sonra

Mart giriyor ve ardından kar ya-
ğıyor. Fena halde kar ve Le-
man. Mart karı... Özelliği var
mı bu karın? Bir özelliği olmalı ki de-
yimlere bile girmiş.

Kar yağışına bir de yıldız-poyraz ekli-
niyor. Sokaklarda elektrik telleri vınlı-
yor, antenler ötüyor. Soğuk, çiğnerlere
ve kemiklere işliyor. Rutubetli soğuk.
Eve girmesin diye pencere kenarlarını
tıkıyoruz. Ama bir yolunu bulup gene
sızıyor.

Tam o sırada elektrik kesiliyor. So-
ğuk, yalnızlık ve karanlık. İçimize bü-
zülüp bekliyoruz.

(Bunları yazarken durum böyle. Ama
bu gazete yayımlandığında günlük gü-
neşlik bir hava olabilir. İstanbul'un
havası bu, oynak...)

İşte bu durumdayken sokaktan geçen
bir satıcının sesi duyuluyor:

-Boza...

Daha doğrusu şöyle:

-Boooo....za.

Boza.. Ne ilginç bir içecek? Kalın ve
içimi zor. Kimi "Biranın ağa babası"
diyor. İçinde yüz 4 oranında alkol bu-
lunduğunu söyleyenler de var. Gizli
alkol nedeniyle bu çeşit içkilerin ya-
sak olduğu dönemler de seveni pek
bolmuş. Boza içip sarhoş olanlara
rastlanırmış. Ben görmedim, kendim
de denemedim.

Dünyada az bulunan bir acap içecek
giderek azalıyor. İstanbul'da üreten ve
satan birkaç yer var, o kadar. Yakında
unutulacak.

Karanlıkta otururken, bozayı, sokakta
bağırıp durmakta olan bozacıyı, boza-
nın içinde taşıdığı güğümü düşünü-
yorum. **Boza**, Kış'a uygun bir içecek.
Hemen akla **salep**'i getiriyor. Salep de
ortadan kalktı. En çok trenle Eskişe-
hir'den geçilirken içilirdi.

Bu noktada yitirmekte olduğumuz
özel içecek ve yiyecekler çıkıp geliyor
bellegimden birbirini ardına. Örneğin
"**Demirhindi**.." Son olarak Hacıbe-
kir'de satılıyordu. Şimdi bulmak olası
değil. Limonata bile tarihe karışıyor.
Şimdi kola'lı içkiler ve yabancı ga-
zozlar dönemini yaşıyoruz. Oysa "de-
mir hindi" kolayca konulabilir teneke
kutulara. Böylece çağdaşlaştırmış
olurduk eski bir geleneği. (Bunun adı-
na post-modernizm diyorlar.)

Türk mutfağının yok olmakta, yitmek-
te olan başka üstün ürünleri de var.
Örneğin: **Turşu**. Bitecek birgün. Tur-
şu suyu da... **Tavukgöğsü**, **kazandibi**,
aşure, **keşkül** yol olmak üzere. **Su**
Muhallebisi de öyle. **Güllac** ancak
Ramazan'da belliyor. Kuş gözü'ne
ne dersiniz?

İşkembe çorbası ile **Paça**'yı bile unu-
tacağız gibime geliyor.
Ama karamsar olmaya gerek yok.
Elektrikler geldi.
Ortalık aydınlandı.
Eski lezzetleri ve damak tadını koru-
mak için müze açmak olanaksız.
Yemek kitapları ise sadece kaba bir
formül veriyor. İncelikler ise kişiden
kişiyi değiştiriyor.

Hırka-i şerif

Galip KAYNAK

Mekke Emiri Seyit (1) Berket'in
oğlu Şerif Ebünnebi'nin Yavuz
Hz. Muhammed'in hırkası da
vardı.

Sahabeden (2) Keyp bin Zahr, Hz. Mu-
hammed için bir kaside yazar. Yazmış
olduğu bu kasideyi kendilerine okur.
Kasideyi pek beğenen Peygamberimiz,
armağan olarak üzerindeki hırkayı çıkara-
rak bu zata verir.

İşte, Yavuz Sultan Selim'in Mısır sefe-
rinden dönerken 1517'de İstanbul'a ge-
tirdiği hırka bu hırkardır.

Yavuz Sultan Selim İstanbul'a gelince,
aralarında Hırka-i Şerif'in de bulunduğu
makaddes emanetleri, gümüş sandık ve
kutular içinde Haremî Hümayunun taht
odasında muhafaza etmiştir.

Bilhare, Hırka-i Saadet dairesini yaptı-
rarak, mukaddes emanetleri buraya nakle-
tmıştır.
Yavuz Sultan Selim tarafından yaptırılan
Hırka-i Şerif dairesi, yasa gereğince
Silâh Ağa, Çuhadar Ağa (3, Rikâpdar
Ağa (4), Baş Kâtip, Mabeyinciler, kırk
kadar özel hademe ve bir kaç yardımcı
hademe tarafından korunmakta idi.

Her sene Padişah, Alayı Hümayunla
Topkapı sarayına giderek Hırka-i Şerif'i
ziyarete açardı.

Hırka-i Şerif'in bulunduğu odada, iki al-
tın kâse içinde gül suyu bulunur, bir gü-
müş sehpa serilen meşin örtünün üzeri-
ne de altmış kadar yeni ve temiz
sünger konurdu.

Padişah erkânî ile bu odaya girince, Si-
lâhtar Ağa bu süngerlerden bir veya iki-
sini gül suyu ile ıslatarak Padişah'a tak-
dim eder, Padişah'da bu süngerlerle
Hırka-i Şerif'in içinde bulunduğu gümüş
sandığı silerdi. Bu esnada Çuhadar, ri-
kâpdar ve diğer Ağalar, Mabeyinciler,
Has odalılar da diğer süngerleri gül su-
yunda ıslattıktan sonra, Hırka-i Saadet
dairesinin duvarlarını, pencelerininin,
kapılarını, dolaplarını ve pervazları elle-
rinin yettiği yerlere kadar silerler, sonra
bu süngerler, Hanî Hassa Ağalarına
dağıtılır, onlar da bu süngerleri mukad-
des emanet olarak saklarlardı.

O gün sabah namazı Hırka-i Şerif'in bu-
lunduğu mahalde kılınır ve öğleye doğ-
ru Has odalılar, Hırka-i Şerif'in gümüş-
ten yapılmış sandığını, üzerinde som
sırma işlenmiş yastıklar bulunan, yine
som gümüşten yapılmış sehpanın üzeri-
ne koyarlardı.

Bu sırada Birinci ve İkinci imamlarla,
Has oda imamı, güzel sesli müezzinler
ve Çavuş Ağaları ayakta devamlı kuran
okurlardı.

Padişah, yanındaki altın anahtarla gü-
müş sandığı açardı. Sandığın içinden
ipek kadife üzerine som sırma ve inci-
lerle işlenmiş içiçe yedi bohça çıkar, bu
bohçaların içinden çıkan gümüş kutuyu
Padişah ikinci altın anahtarla açar ve
içinden Hırka-i Şerif'i çıkarırdı.

Padişah, Hırka-i Şerif'in yakasındaki
dügmeyi alarak altın bir kâse içindeki
gül suyu ile ıslatırdı. Bilhare düğme
Amber ateşinde kurutulduktan sonra ye-
rine konurdu.

Düğmenin batırılarak ıslatıldığı kâse-
deki su, içinde su bulunan testilere birer,
ikişer damla damlatılır ve Hırka-i Şerif
suyu olarak erkâna hediye edilirdi.

(Sultan 2. Mahmut 1825 senesinde bu
adeti kaldırmıştır.)

Bu sırada Topkapı Sarayının orta kapı-
sına gelmiş bulunan Sadrazam ve Sey-
lülislâm da atlarından inerek kazasker
ve diğer devlet erkânî ile birlikte saraya
girerlerdi. Burada Bostancı başı (5) ve
birinci Mirahor (6) Sadrazamın, ikinci
Mirahor ve Kıpıcılar Kethüdâsı (7) da
Şeyhülislâm'ın kollarına girerek Bab-üs
Saâde (8) divan yerinin ortasına getirir-
lerdi. Kendilerini, başlarında sarıklı ka-
vuş, sırtlarında altın işlemeli ipek ku-
maşla kaplı samur kürk giymiş olan

Bab-üs saâde Ağası ve Haznedar başı
karşılar. Ve Ak Ağalar kapısı aralığın-
daki iki tarafı ehramlarla sarılı sedirlerle
oturturlardı.

Sadrazamın ve Şeyhülislâm'ın geldiği
tesrifatçı tarafından duyurulurdu. Silâh-
tar, Çuhadar, rikâpdar, Delbent (9),
Anahtar da ikinci Çuhadar ile süslü el-
biseler giymiş yedi köle Sadrazamın hu-

zuruna girerlerdi. Sadrazamın sağ koltu-
ğuna Silâhtar Ağa, sol koltuğuna da çu-
hadar ağa, Şeyhülislâm'ın sağ koltuğuna
Rikâpdar Ağa, sol koltuğuna da Delbent
ağası girer, Kazasker ve refakatlerinde-
ki diğer zevatın koltuklarına da Has
odalılar girerek Şadırvan kapısından ge-
çerler, yerlere serilmiş kırmızı çuha
üzerinden yürüyerek Hırka-i Şerif'in bu-
lunduğu odaya, Padişahın huzuruna gi-
rerlerdi.

Padişah kutsal sandığın yanında, Sadra-
zam sağında, Darülsaade Ağası (10) da
solunda durur, Hırka-i Şerif'in ziyaretle-
ri tamamlanınca da merasim bitmiş
olurdu.

Hırka-i Şerif'in açıldığı günün akşamı
saray mutafığında yapılan baklavalar
yeniciilere ve öteki ocaklılara ikram
edilirdi.

Saltanatın ilgasından sonra bütün bu
usul ve merasimler kaldırılmıştır.

NOT : Ramazanın 15'inden sonra
Hırka-i Şerif camiinde ziyarete açılan
hırkanın bir rivayete göre, Hz. Muham-
med'in Sahabeden Veysel Karanî'ye
verdiği hırka olduğu, diğer bir rivayete
göre de, Veysel Karanî'nin kendi hırka-
sı olduğu söylenmektedir.

(1) Seyit : Hz. Muhammed'in soyundan ge-
len.

(2) Sahabe: Hz. Muhammed'i görmüş ve soh-
betinde bulunmuş kişi.

(3) Çuhadar : Enderun hizmetlilerin kaymet-
lisi. Has odaya mensup en yüksek ağaların 3.
sü.

(4) Rikâpdar : Padişahın yakınında olan.

(5) Bostancı başı : Saray emniyetinden so-
rumlu en büyük kişi.

(6) Mirahor : At işlerine bakan.

(7) Kethüda : Devlet büyüklerinin hizmetini
gören, Kâhya.

(8) Bab-üs saâde : Topkapı sarayındaki Ak
Ağalar kapısı.

(9) Delbent : Padişahın Sarık ve elbisesini
muhafaza eden, ve giydiren

(10) Darüssaâde Ağası : Kızlar Ağası, Sa-
rayda bulunan Harem Ağalarının en büyüğü.

"İngiliz ordusu, demode hale gelen
savaş araç gereçleri satışı çıkarmış.
Bunların arasında yüzlerce Cheftain
tankı da bulunuyormuş. Savunma
Bakanlığı sözcüsü bu tankların isteyen
herkese 14 milyon liradan satılacağını
duyurmuş" Haberi okuyunca
aklımdan bir müziplik geçti, "niye
olmasın" dedim. Niye biz dünya kadar
para verip otomobil satın alıyoruz da,
bir tank satın almayı düşünmüyoruz?
Ne için mi?

Tabii ki trafiğe çıkmak için!
İstanbul'da ve dahi Türkiye'nin bir çok
yerinde esenlik içinde yol alabilmek
için tank satın almaktan başka bir çare
kalmadı mı ki?

Bu trafik sorunu da kendiliğinden
düzelmeyeceğine, bir allahın kulu da
bu işe kafa patlatmadığına göre!

Düşünün bir kere, bir yere çarptığında
akordeona dönen, ya da mukavva
misali ortadan bölünen, fren
yaptığınızda daha ziyade takla

atmaktan hoşlanan tekerlekli tenekeler
mi daha emniyetli yoksa tanklar mı?
Tank daha emniyetli... Hem de 14
milyon liraya, gözüm aksın sudan
ucuz... o kadarlık parayı nereye
harcamıyoruz ki? Çoluğumuzun
canından kıymetli mi?

TEM otolyunda
giderken, kendinizi
tankın içinde hissedin
ne demek istediğim
daha iyi anlaşılır!

Bikere hiçbir kamyon gelip size
arkadan toslayamaz, isterse sırtında
40 ton yük olsun! Toslarsa da kendi
bilir icabı halinde!

elbet tankla birazcık yavaş gidilir
ama zaten atalarımız dememişler mi,
"Erişir menzil-i maksuda aheste giden
revicte! diye...

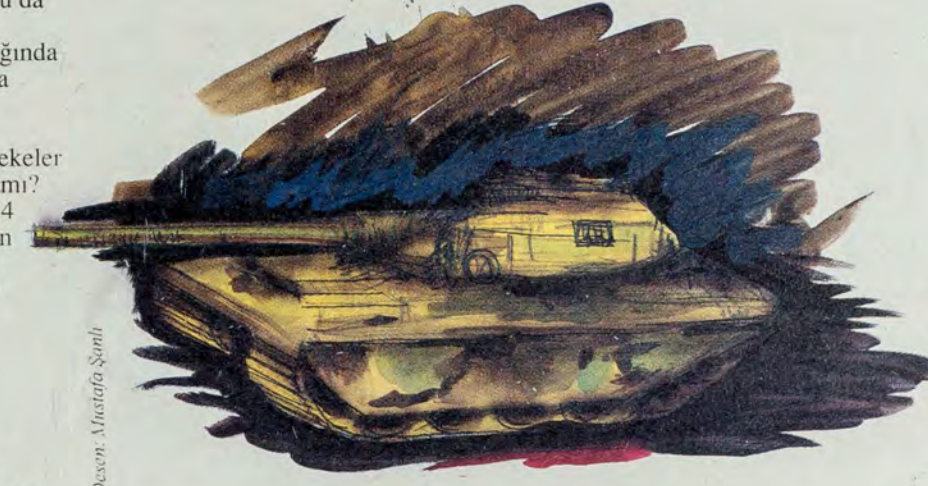
Şimdilerde, altımızda uzay aracı gibi
otomobillerle son sürat gidiyoruz da
ne oluyor? Ya kendi canımızı
yakıyoruz ya da başkalarının canını
yakıyoruz.. Ayrıca, dünyanın en hızlı
arabasına binmiş olun isterseniz,

misal Süleymaniye
mevkiinde kapana
kısılmışsanız,
altınızda mükemmel bir otomobilin
bulunması neyi değiştirir?
Bencileyin o tuzağa düşmüş olanlar
çok iyi bilir, Süleymaniye civarına
elinizi verdiniz mi kolunuzu
alamazsınız!
Diyelim çarşıda bir işiniz var, malum
Beyazıt ve havalisinde hergün
trilyonlarca liralık iş döndüğü halde
otomobil parkedecek bir tek yer yok,
siz de yol ortasına araba bırakmama

İlker SARIER

yapmakla yetiniyor,
sonra kan ter içinde
geriye dönüp o

cehennemden kurtulmanız da yine
yarım saat tutuyor.
takriben bir saatlik bir zaman
kaybından sonra, otoparka
giremeyeceğinizi idrak etmiş
oluyorsunuz.
Neymiş, altınızda 400 milyonluk
kısarak gibi otomobil varmış? 20
milyon liralık hurda olsa ne olur, ne
farkeder?
Hiç!

Dışın: Mustafa Şanlı

medeniyetini gösterip çarşı içindeki
otoparka doğru yollandınız. Trafiğe
saygılısınız ya!..

Güzel, de otoparka ulaşın göreyim.
Katlı otoparka yaklaşması yarım saat
tutuyor, dolu olduğunu öğrenmeniz üç
saniye sürüyor, çünkü kahya
bozuntusu biri parka girmeye
hazırladığınızı görür görmez eliyle
defol lan buradan gibi bir el hareketi

Bu İstanbul trafiği adamı, elektronik
teknolojiden soğutur, nefis bir arabaya
cuvala para vermiş olduğundan
dolayı köpekler gibi pişman eder,
canından bile bezdirir!
Halbuki, altınızda bir tank olsa öyle
mi olur?

Hey yavrum hey!
Girdiniz çarşı içine, santim santim
ilerliyorsunuz, tam önünüzde yolun

ortasında bir kamyon durdu diyelim,
adam mal getirmiş yük boşaltacak,
mecbur durmaya. Arkadan
sesleniyorsunuz:

-Birader çekil de geçeyim!
-Abicim yer yok ki çekileyim, iki
dakka izin ver şu dükkana yük
indiriyim, gözünün yağını yiyim!

Adam ne yapsın, size yol verse
dükkanı kaybedecek, bir daha aynı
yere gelmesi için iki saat tur atması
lazım, yine gelse arkasında yine
birileri olacak, nihayet orası bir ticaret
merkezi olduğuna göre, Bosna'da

olduğu gibi dükkanların sipariş ettiği
malları yukardan helikopterle atmak
mümkün olmadığına göre, vatandaş
durmakta haklı ve mantıklı!

Peki, siz beklemeye mecbur
musunuz? Kendinize göre işiniz
gücünüz var. Yani iki taraf da
haklı! Bendeniz de diyorum ki,
oraya tankla girmiş olsanız,
vaziyet çok kolaylaşacak,

kamyoncuya 5 dakika izin
vereceksiniz, baktınız sululuk
yapmaya başladı, hafiften
gazlayacaksınız tankı, arkadan
takacaksınız kamyonu, ilk boşluğa
kadar sürükleyip kenara koyacak,

sükunetle yolunuza devam
edeceksiniz... Nasıl, güzel değil mi?...
Sonra diyelim, trafik geldi, "kardeşim
manyak mısın, tankla araçlara zarar
veriyorsun, adam gibi bir yere
parketsene!" diye daylandı. Başınızı
tanktan çıkarıp "park yeri gösterin!"
diyeceksiniz!

Onlar da park yeri göstermedikleri
halde konuşmaya ve tehdit savurmaya
devam edecekler. O zaman işte,
tankın namusunu 22 derece aşağıya
ayarlayacaksınız, sapır sapır dökülen
trafik arabına hafifçe dokunacaksınız!
O kadar yeter! Kanuna fazla karşı
gelmek doğru olmaz!

Trafikçiler, anlar ne demek
istediğinizi...

Sonra çok önemli bir durum daha var:
Şu köşe başlarında "sırtlan" gibi
bekleyen kediciler yok mu, tam

yanlarından geçerken gıcık olsun
diye hafifçe paletleri takacaksınız,
bakalım neymiş hasılart arslın diye
kusursuz otomobilleri çekmek,
görsünler!

O kediciler, sırf hurda görüntüleri
yüzünden İstanbul'dan atmak
lazım ama yerine ne koyacaksınız?
Durun daha bitmedi;

Tankınızla sağ tarafta usul usul
götmekteyken, gözetleme
deliğinden trafiği izleyeceksiniz.
Diyelim, abazanın biri, bir hanım
sürücüye erkeklik taslamaya,
rahatsız etmeye başladı.

Takılacaksınız peşine, adam öyle
rahatsız edilmez böyle rahatsız
edilir diye haddini bildireceksiniz!
Hasılkelam İstanbul'daki

"maganda sürücüleri hizaya
getirmek için" devlet tarafından
görevlendirilmiş tanklı trafik
ekipleri yollarda dolaşsa fayda
umacak hale geldik.

Çünkü, trafik durmadan çan alıyor
ve yollarda sürekli rahatsız
ediliyor.

Devlet de kurallara saygılı
vatandaşlarına sahip çıkamıyor.
Olacak şey değil ama insan bu
yüzden çılgın çözümler
düşünebiliyor. Dinsizin hakkından
imansız gelir, dememişler
boşuna!...

İstanbul
MÖVENPICK HOTEL

Büyükdere Cad. No: 49 Üçyol Mevkii Maslak
80670 İstanbul/TURKEY

İSTANBUL'U
DİNLIYORUM
Hilmi YAVUZ

Bir Süpürgeci mitolojisi

O yıllarda Fatih'in akşamları tuhaf ve anlatılmaz bir tutkuyla dolaşmaktan haz duyduğumuz sokaklarında, her sokak başını büyük serüvenin coşkusuyla dönmeyen, gençlik anlamına geldiğini nereden bilecektik? Gençlik, daha sokağa çıkarken yüzümüze menekşeler atıldığını (sanki) duyumsamaktı; -ve, Kızıtaşı'ndan Sangüzel'e doğru uzanırken, ağaçlarla ve yalnızlıkla tanışmanın henüz ne demeye geldiğini bilmeden, kendimizi bir gizem gibi duyumsayarak yürüyorduk. Ah, evet, gizemli biz gençliğimizde; -bilinmek isteyen bir gizem! Bir kenz-i mahfi! Ve bu, hep tenhâlara doğru ürpererek yürümemizden anlaşılsın istiyorduk...

Yaşamımızın daha sonra, o sokaklardan artakalan bir süprütü gibi savrulacağını nereden bilebilirdik; -süpürgeci Ali'ye karşın!...

Süpürgeci Ali, o yıllarda Fatih sokaklarında dolaşan bildik gizem yüzlerden biriydi ve sırtında süpürgelerle bir sokaktan ötekine, yüzünde hep o tuhaf ve anlaşılmaz gülüşle, Dünyayı bütün diri acılardan ve çürümüş yapraklardan süpürüp temizleme misyonuyla dolaşıyor gibiydi... Doğrusu, Fatih sokaklarını keşfe çıktığımda, akşamın kederi içinden (başka türlü söz konusu değildi çünkü...) Ali'nin ansızın beliren yüzü beni ürkütmemiş değildi. Ama, bozuntuya vermeden yanından geçtiğini ve süpürgeciğinin Dünyayı değiştirmekle ilgili felsefi bir konumda bulunmak anlamına gelebileceğini düşündüğümü hiç anımsamıyorum.

Ali'ye daha sonraları sık sık Kızıtaşı'ndaki Acem'in kahvesinde de rastladım. Süpürgelerini duvara dayıyor ve iki avucuyla kavradığı bardaktan, dur durak bilmeden çay içiyordu. Hep uzak durduğu için kendisiyle ilgilenmekten vazgeçer gibi olduğumuz bir akşam, kaktı ve dostoğru masamıza geldi.

Doğrusu ürkmedim diyemem. Fatih'te Ali'ye ilgili söylenceler duymuştum. Bir süpürgeci mitos'u, bütün aleladeğine karşın, yine de şairi ya da kederli olabiliyor!

Sadede gelelim: O sırada, masada bulunan bir arkadaşımızın evinde verdiği görkemli bir şölen söz ediliyordu. Süpürgeci dostumuz birden lafa karıştı ve belleğimde kaldığına göre, aşağı yukarı şunları söyledi:

'Arkadaşınızın verdiği şölen benimkilerin yanında hiç kalır. Ben eskiden çok, ama çok zengindim. Evimde büyük şölenler verdim. Bizim evde hergün yirmi vapur pihav, otuz vagon fasulya, bin tepsi baklava, beşbin kazan helva pişiyordu. Bak, doğru söylüyorum, evimizde her gün beşyüz küp bal yeniyordu...'

Bu inanılmaz Gargantua iştahının, Fatih'in genç entelektüellerinin (özellikle de Ergin Ertem'in) belleklerine işlemiş olduğuna kuşku yok. Kuşku yok, çünkü Ergin'in daha sonra yazıp Yeditepe dergisinde yayımladığı ilk ve tek hikayesinde Puroş, Fatih'i Gargantua'yı örnek almıştır. Süpürgeci Ali'nin sözleri, o sırada bizi gülümsetmiş, hatta onun kafayı hafifçe üşütmüş olduğunu düşündürmüş olmalıdır. Ama bugün düşünüyorum da, gençli

DEVAMI ONSEKİZDE

Belediye hizmetleri

Nurettin İGCI

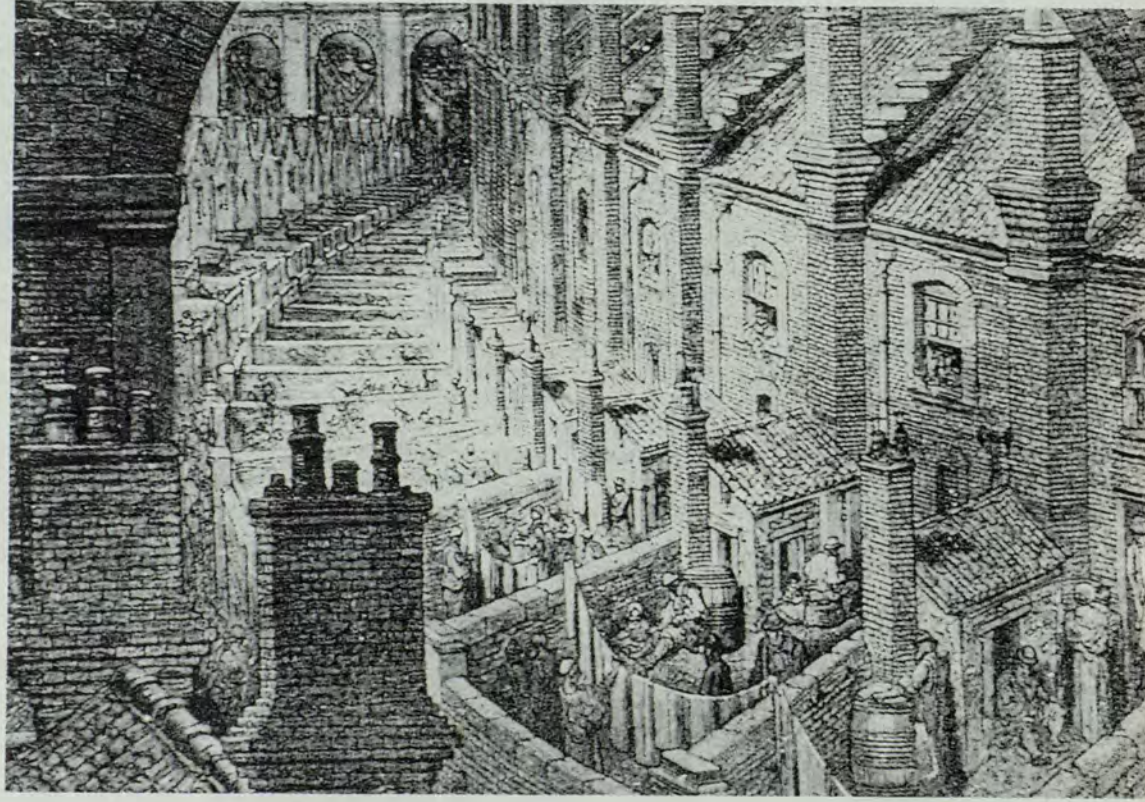
Siz pek göremezsiniz ama, (Oh ya ben görüyorum. Hah kih hoh) belediye başkanlarının elinde birer değnek vardır. Ancak, bunlar Zonguldak'ın Devrek İlçesinde yapılan, gelinlik kızlar gibi süslü püslü değneklerden değil, iki ucu da pis bir zımbırtıdır. Adamcağızlar uçlarından tutsa ellerine pislik bulaşacak. Tam ortalarından yapışsalar bu kez de ona buna değecek ve herkes ağzını açıp bir daha kapatmayacak.

Başkanların başını ağrıtan (ağrılar ithal ilaçlarla bile kolay kolay geçmez) olayların başında yollar geliyor. Hangi başkan sorumlu olduğu bölgedeki yolların Afyonkarahisar kaymağı gibi dümdüz (biri çatal ya da kaşıkla dalmadıysa tabii) olmasını istemez. Ancak, olmuyor işte. Neden mi? Birinci nedeni, sağ-lıkla ilgili. Bol çukurlu yollar, özellikle hazımsızlık çekenler ve böbreğinde taş olanlar için bulunmaz fırsat. Bu kişilerin içinde bulunduğu araçlar, ülke ekonomisi gibi bir inip bir çıkarak yol alınca midelerindeki yiyecek ve içecekler, gözleri yolda "Gel gel, ne olursan ol gel" diyen bağırsaklara - Utanç Duvarı'nın yıkılmasından sonra Batı'daki dükkanlara hücum eden Doğu Almanlar gibi- akın ediyor. Böbreklerdeki taşlar da helalleşerek çıkış kapısına doğru yol alıyor. İnanmayan varsa denesin.

İkinci olarak, başkanların bir yerde kendilerini feda ederek bazı kişilerin ekmek parası kazanmalarını sağlamaya çalıştıklarını belirtmekte yarar var. Örneğin, bütün yollar düzgün olduğu takdirde, ayakkabılar pek aşınmayacak. Öyle olunca da ayakkabı satıcıları ile onları onarmayı meslek edinmiş

kişiler çoluk çocuğuna Japon kösesi mi yedirecek? Hadi çekik gözlülerin köselelerini yedirdiler diyelim, yerli malı midelerden "Japonlar dışarı" diye protesto edilerek şutlanmazlar mı?

Belediye hizmetlerinde hemen hemen kanalizasyonların, fabrikalardan çıkan zehirli atıkların denize iltica etmesi. İş bilen kişiler olsak, başkanları yerden yere vuracağımıza, ellerini şapır şupur operiz de onları yıkamak için harcadıkları zamanları bile bizleri düşünerek geçirirler. Ama NATO mermer, Matokafa... Neyse, ikisini burada karşı karşıya getirmenin gereği yok. Birbirlerine girerler de arada kalıp Niyazi oluruz.

Londra, Gustav Dore'nin İlkötrasyonu, 1872

Efendime söyleyeyim (hadi hadi siz de dinleyin) bu sadece adı kalmış su birikintilerine girenler çeşitli basiller ve mikroplarla kucaklaşıyor. Sanırsınız ki Dünya Kupası'nda finale kalan ve rakiplerini açık farkla yenen bir takımın oyuncuları. Öylesine candan, içten gelen bir kucaklaşmadır ki başkanların gönlü onları ayırmaya razı gelmez. Günün birinde siz başkan olursanız, aralarına girebilecek misiniz bakalım? (Girseniz bile siz tam aralarında iken iki yanınızdan atağa kalkarlarsa basilli tost olabileceğinizi hatırlınızdan çıkarmayın). Alın size bir seçenek daha: Sucuklu ya da kaşarlı tost da olabilirsiniz. Bu kıyağıma da unutmayın. Acıktım yaa. Usta! Oradan iki lahmacun versene, basili bol olsun.

PASPAS

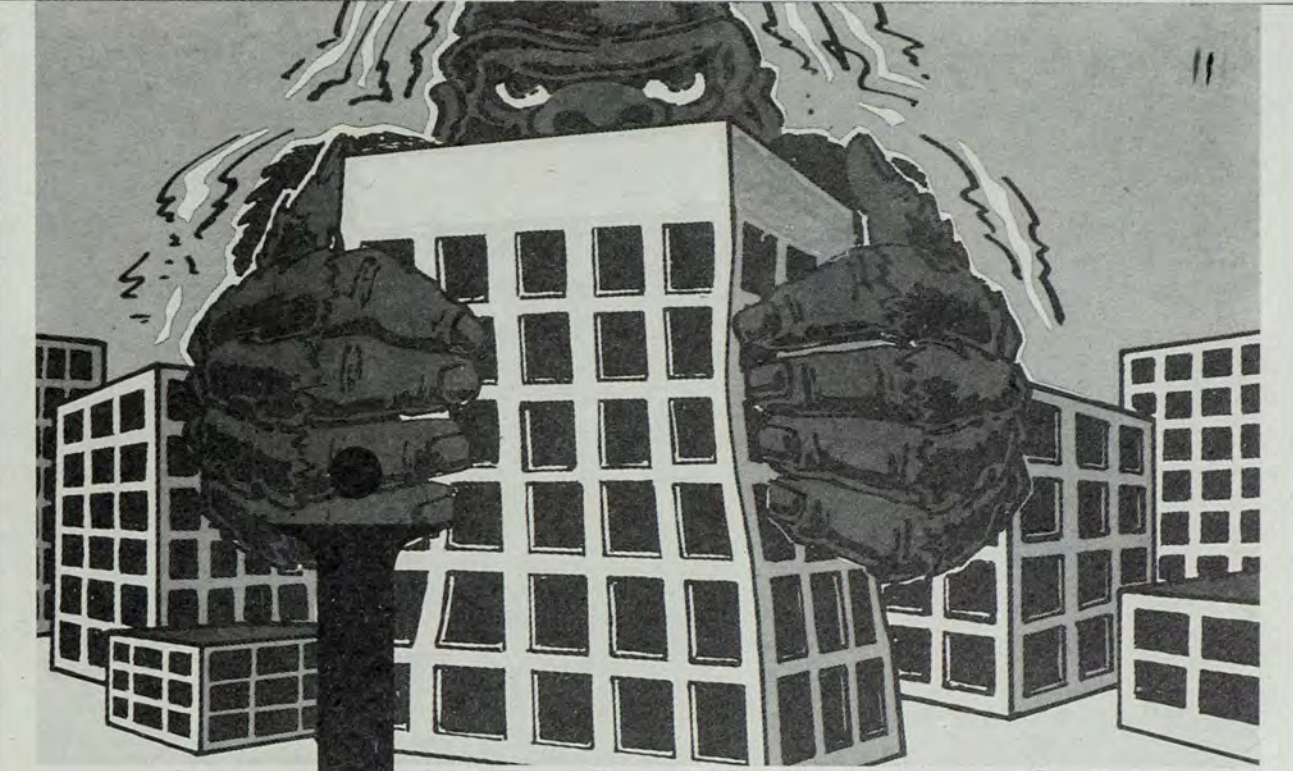
Süleyman ŞENŞAKRAK

Nerede o eski gecekondular..?

Kentleşme ve çevre sorunları ile ilgili toplantılarda dile getirilir, ülkemizdeki büyük kentlerde nüfusun % 50 ila 60'ı gecekondularda yaşamaktadır. Örneğin günümüzde İstanbul'un gecekondulu nüfusunun 5 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tümünde nüfusun birkaç büyük kente yığıldığı, yıllık büyüme hızları % 4'ün üzerinde olan bu kentlerin yıllar geçtikçe içinden çıkılmaz sorunlarla karşı karşıya kaldığı bilinen bir gerçektir. Bu sağlıksız büyümenin nedenleri ise tümüyle politik ve sosyo ekonomik kökenlidir. Dolayısı ile fiziksel planlama çalışmaları, gecekondulaşmayı ve plansız kentleşmeyi tek başına önleyememektedir.

Son 20 yıldır İstanbul'da yaşanan hızlı nüfus artışı ve gelişigüzel kentleşme ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının getirdiği doğal bir sonuçtur. Çeşitli belediye yönetimleri, işbaşına geldiklerinde, karşı karşıya kaldıkları açmazların çeşitliliği ve boyutları ile uğraşamayacaklarını kısa sürede anlayıp, politik ağırlıklı tercih ve yatırımlarla İstanbul'un bugünkü hale gelmesine yardımcı olmuşlardır. Bunun en güzel örneklerini mevcut yerel yönetimin uygulamalarında da görmekteyiz. Bu dönemde gecekondulaşma alenileşmekle kalmayıp iyiden iyiye çirkin bir kasabalaşma görüntüsü almıştır. Kiremitli damı, bahçesi olan, bir anlamda şirin denebilecek eski tür tek katlı gecekondular yerine, çok katlı ve ilk fırsatta üst kat eklemek amacıyla damı yarım bırakılan ucube yapılar yapılmıştır. Oluşmasına Devlet gücünün yetmediği bu yerleşim bölgelerinde işi sağlam almak için başvurulan bir başka yöntem de adım başı camii inşa etmektir. Görünümleri eski camilere hiç benzemeyen bu yapılar da başka birer çirkinlik abidesidir. İstanbul'da, eskiden gecekondulu mahalleleri vardı; bugün bu çirkin yapılar olan ilçeler vardır. Yolu olmayan, su şebekesi ve kanalizasyonu bulunmayan, atıksuların açıkta aktığı, elektrikliğin kaçak kullanıldığı mahalleler zaman içinde semt büyüklüğüne ulaşmakta, bazı belediye hizmetlerinin götürülmesi ve aflar ile yasallaşarak mevcut ilçelere eklenmekte, bazen de birkaç büyük semt bir araya getirilip ilçe yapılmaktadır. Bugünkü görüntüsü ile İstanbul, hiçbir karakteri olmayan, çevre ile uyumsuz binlerce 'kondu' suyla dev bir kasabadır. Bu gelişimin sonu yok gibi görünmektedir. Ülke nüfusu arttıkça, ekonomik sorunlar sürdükçe insanların büyük kentlere göçü devam edecektir. Yirmibirinci yüzyıl, Türkiye dahil dünyanın birçok gelişmekte olan ülkesinde, "kabus-kent"lerin yaratıldığı bir dönem olarak tarihe geçecektir. Nereye kadar? Elbette, doğa ve çevrenin "taşıma kapasitesi"nin belirlediği yere kadar.

Eski usul tek katlı, bahçeli gecekonduların günün birinde gözümü şirin

Olası İstanbul depremi için ne yaptık? Neleri yapmadık?

Selma ÇAMLIBEL (*)

İstanbul'da şöyle esası bir deprem olsa neler olabilir? "Allah Korusun" dediğini duyar gibiyim. Bu tür afetler doğal, tedbirlerle zararları en aza indirmek mümkün ve Allah, biz insan kullarına bu tedbirleri üretecek ve alacak zekayı da vermiş. Aman Allah'a sığınıp oturmak da tam bize özgü davranışlardan... Eee öyleyse neler yapalım ya da resmi kurumlar neler yapıyorlar, ne gibi tedbirler almalılar? Bütün bunları bilmemizde fayda var. Deprem olmadan önce, önem almak konusunda, biz mimar ve mühendislere önemli işler düşüyor. Öncelikle; projeler, bir mimar ya da bir mühendise onaylatılmadan yapıyor. Projeye kağıt üzerinde hakim olan mimar, binanın bitmesinden bazen habersiz olabiliyor. Ülkemizde, denetim mekanizmasının sağlıklı yürütmesi lazım, insanların bilinçli olarak denetim istemesi gerekli. İnşaat boyunca oluşacak maliyet artışlarında, hemen projedeki kolon kesitleri küçülüyor, demir kalınlıkları inceliyor. İnşaatların başına getirilen insanlar, genelde inşaatın anlatan kişi oluyorlar, kontrol mühendisi değil. Ya da müteahhitlerimiz kontrol mühendisine para vermemek için yeni mezun tecrübesiz elemanları istihdamla etmekle yetinmiyorlar. Yapılan binalar, kağıt üzerinde meimum değerlerle, gerçekte ise minimum değerlerle çalışıyorlar.

İstanbul'da Erzincan Benzeri Bir Deprem Olabilir mi? Anadolu'da 1938-1943 yılları arasında meydana gelen bütün büyük depremleri incelemiş bulunan Türk bilim adamı İhsan Ketin'e göre, Kuzey Anadolu depremlerinin hepsi sahilten 100 km. uzaklıkta ve hemen hemen kıyıya paralel bir çizgi yani bir fay kırığı üzerinde meydana gelmekte ve fay kırığının güneyinin, kuzeyine göre batıya kaymak oluşu ile açıklanabilmektedir. Kandilli rasathanesi sismoloji laboratuvarından yapılan açıklamaya göre; aynı fay hattında yakın zamanda aynı şiddette bir depremin daha beklenmemesi gerektiği, ancak bu fay hattındaki deprem bir başka fay hattı sallarına yani tetiklerse bunun söz konusu olabileceği, İstanbul'un direkt olarak Erzincan'ı sallayan fay hattının üzerinde bulunmadığı, buna karşılık İzmit, İzmit ve Adapazarı'nın bu hat üzerinde bulunduğunu, İmar ve İskan Bakanlığı'nın 1972 tarihli deprem haritasında İstanbul'un 2. derece deprem bölgesinde görüldüğüne rağmen hazırlanmakta olan yeni harita 1. dereceye gireceği belirlendi. Bu arada, İngiltere'de yapılan bir araştırmaya göre, İstanbul'un 2000 yıllık sismolojik takvimi belirlenmiş. Bu takvime göre; şehrimiz her 85-90 yılda bir çok şiddetli depremlerle salanılmaktaymış, ama en yakın geçen yüzyıl, içinde yaşadığımız yüzyılımsı.

Erzincan, depremini iki yıl öncesinden haber verdikleri ileri sürülen Jeofizik Mühendisleri Odası, yaptığı bir açıklamada 1990 yılında yaptıkları çalışmalara bir yorum getirerek; 'İstanbul'da 7.5 büyüklüğünde bir depremin 49 yılda bir tekrarlanması olasılığının %34.4, 73 yılda bir olma olasılığının ise %46.6 olduğunu,

'İstanbul'da 6.5 büyüklüğünde bir depremin 49 yılda bir tekrarlanması olasılığının %70.4 olarak hesaplandığını ve bu büyüklükte bir depremin en son 1943 te olduğunu, İstanbul'da 5.5 büyüklüğünde bir depremin

DEVAMI ONSEKİZDE

NİSAN 1993 ETKİNLİKLERİ

- 2 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
TEREZA BERGANZA (Şan Resitali)
- 3 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
VERDA ERMAN (Piyano Resitali)
- 4 NİSAN 1993 - Saat: 11.00
BİR OPERA YAPALIM
- 4 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
TÜRKÜAZ MODERN DANCE COMPANY
- 5 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
1. ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
AVRUPA KAOS YAYLI ÇALGILAR BEŞLİSİ
- 7 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
1. ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
MONAHAN İKİLİSİ
- 8 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
1. ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
AYDIN ESEN
- 9 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
1. ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
KONTRA PUNKTE TOPL.
- 10 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
1. ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
KONTRAPUNKTE TOPL.
- 11 NİSAN 1993 - Saat: 11.00
BİR OPERA YAPALIM
- 11 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
- 12 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
ENSEMBLE
- 13 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
ULUSLARARASI MODERN MÜZİK FESTİVALİ
"MUSIQUE D'ART" Q.E. TOPL.
- 14 NİSAN 1993 - Saat: 18.30 - 21.30
EGBERTO GISMONTI (Caz Konseri)
- 18 NİSAN 1993 - Saat: 11.00
BİR OPERA YAPALIM
- 18 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
EGE VE ANADOLU'DA ANTIK ÇAĞ MÜZİĞİ
- 19 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
LUIS CLARET - JUDITH ULUĞ (Çello-Piyano)
- 20 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
İSTANBUL DEVLET OPERA VE BALESİ
- 22 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
İNGİLİZ ODA ORKESTRASI
- 23 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
İNGİLİZ ODA ORKESTRASI
- 24 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
TÜRKÜAZ MODERN DANCE COMPANY
- 25 NİSAN 1993 - Saat: 11.00
BİR OPERA YAPALIM
- 26 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
MARCO SOCIAS (Gitar Resitali)
- 27 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
İSTANBUL DEVLET OPERA VE BALESİ
- 28 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
EMRE ŞEN (Piyano Resitali)
- 30 NİSAN 1993 - Saat: 19.00
FAIRPORT CONVENTION (Caz Konseri)

Salonun her kademesinde öğrenci, öğretmen ve emeklilere % 50 indirim uygulanır.

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

CEMAL REŞİT REY KONSER SALONU

KABUS-KENT

BAŞKANLIKDERSLERİ

XV. XVI. ve XVII. YÜZYILLARDA Akdeniz Kentlerinin Yapısı ve İstanbul

Fernand BRAUDEL' den Derleyen Kerim FERSAN

AKDENİZ'DE KENTSEL İŞLEVLER

Akdeniz kentleri de diğer kentlerin düzenine sahiptirler: Başka kentler gibi onlar da, bu-lundukları mekana yol ağları aracılığıyla el koyarak, sürekli uyum sağlayarak, yavaş ve ya ani değişimlerle birlikte yaşamaktadırlar. (1/206).

Kentler ve Yollar

Pazarı ve yolları olmayan kent yoktur. Çünkü kentler hareketle beslenmektedirler. Pazarın, yerleşim yerinin merkezinin de veya yerleşim yerinin dışında olmasının hiç bir önemi yoktur. Yeri veya biçimi ne olursa olsun, bir pazar, bir çarşı, bir kent, çok sayıda hareketin son bulduğu noktadır. Her kent, yattığı, kendi çıkarı doğrultusunda tutup, sonra yeniden saldırdığı hareketlerden meydana gelmektedir. Ekonomik hayatın imgerleri, hareketlerin, yolların ve yolculukların imgerleridir. Yol bağlantıları engellenen kentler ölmekte veya can çekmektedirler. Ancak, kentlerin ilişkilerini bozmak

Çeşitli yolların buluşma yeri

Tamamı yol kavşaklarında olan büyük kentler, zorunlu olarak sadece bunların kesişmelerinden doğmamakta, ancak; kuşkusuz bu sayede yaşamaktadırlar. Ders kitaplarına kadar giren bu formüle göre; "bu kentler, önemlerini coğrafi konumları sayesinde kazanmaktadırlar". Yolların buluşması, ulaşım araçlarına zorunlu bir duruşu işaret etmektedirler. Tanım gereği, bütün limanlar, kara ve su yollarının kesiştiği yerde bulunmaktadırlar. Hiç bir liman yoktur ki, bir karayolu-nun veya bir tathisu yolunun son noktasında kurulmuş ol-masın. (Özellikle karayolunun... Çünkü; Akdeniz'de akarsu yatakları, ağız bölümlerinin med-ceziri olmayan bir denize karışmasından ötürü tehlikelidirler). Bunun dışında Akde-niz kıyıları da karayolu ve engeller tarafından engellen-mektedir. Kıta yönündeki bir geçitten yararlanamayan kıyı yerleşimi, liman olamaz. Bu ikili görünüm, bütün limanların ortak özelliği olduğu "İçin İstanbul'un da özelliğidir". (1/

ket halindedirler. Bu arada altın ticareti ve diğerleri de... Fakat bu ticaret ancak gecikmeli olarak özelleşmektedir. Özerklik ve bütünsellik alanında en son doğacak olan odur. Uzun süre her şey bir karmaşa halindedir: *Mal, atelye, banka* birbirlerine karışmakta ve aynı elde toplanmaktadır. İşle-rin bu çokluğu ve karmaşıklığı, rizikoların akılcı dağıtımı olarak eski bir kuraldır. Para ticareti, yani özel kişilere veril-en borçlar, kentlere ve hükümdarlara açıkça verilen para avansları, yatırımlar, ilk mükemmeliğine ancak XVII. yüzyıl-ın sonlarında Amsterdam'da ulaşabilecektir. (1/212).

Kentsel devre ve gerileme

Eğer kentsel yaşam, aşamalar halinde gelişip, oluşuyorsa; yine aşamalar halinde gerilemek zorundadır. Kentler ekono-mik yaşamın kalp atışlarına uygun bir biçimde doğmakta, gelişmekte ve gerilemekte, bu sırada da güçlerini meydana getiren unsurları kaybetmektedirler. Kentleri XVI. yüzyıldan

sonunda ısrarlı olmaktadır. (1/214)
XVI. yüzyılda, tıpkı savaş gemilerinin ticaret gemilerinden pek ayrılmadıkları gibi, diğerlerinden pek de farklı olmayan bir kaç da askeri kent bulunmaktadır. Bu sınıflandırmalar sonucunda, tipleri ne olursa olsun, birinci dereceden önemli kentlerle, tali öneme sahip kentler arasında ayırm yapmak, ayrıca, asıl kent ile ikincil kentlerin hangi türden karşılıklı davranışlar içerisinde olduğunu da görmek gerekmektedir. XVI. yüzyıl kentlerinin bir diğer özelliği de, kendi kırlarının ortasında sanki suya batmış adalar gibi durmaktadırlar. Bu nedenle kentler, tarımsal işlere boğulmuş görünmektedirler. Hatta bir çok Avrupa kentinde çok sayıda domuzun kent surları içerisinde yetiştirilmekte oldukları bir gerçektir. Askeri savunma sanatı yöneticilerinin düşünceleriyle uyumsuz nitelikte olan bu tarımsal manzaralar, XVI. yüzyıl kentlerini, kendi kırlarına doğru nasıl her taraftan açık olduklarını ortaya koymaktadır. Zaten başka türlü de nasıl yaşayabilir-lerdi ki? (1/215).

ÇAĞIN TANIKLARI KENTLER

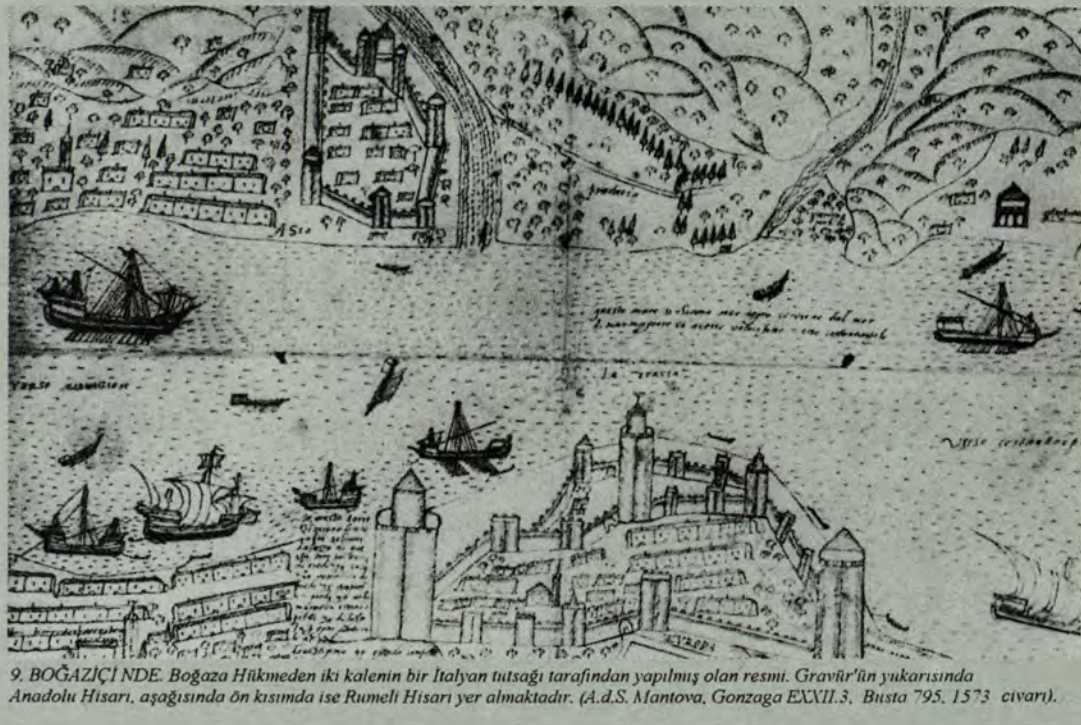
Faaliyetlerine ait payların her zaman özgür bir biçimde da-

ve bu karmaşık yaşam biçiminin dengelerini bozmak mekan ve güç bakımından zengin olan karasal devletlerin bir ayrı-cılığı olagelmıştır. Örnek olarak: İstanbul'un kalbi: "Bazestan" dir. Bu çarşının 4 giriş kapısı, tuğla kemerleri, sıradan malları ve değerli ürünleri, malları fuarlardaki hayvanlar gibi yoklanan bir esir pazarı vardır. Alıcılar esirlerin yüzlerine tükürüp, sonra da boyalı olup olmadıklarını anlamak için silmektedirler. XVI. ve XVII. yüzyıllarda İstanbul'un en büyük çarşısı olan *Ba-ze-stan*, aşağı yukarı bugünkü *Kapalıçarşı*'nın bulunduğu yerdedir ve kentin ticari faaliyetlerinin kalbi görevini yap-maktadır. Çarşı öncelikle iki "bedesten" den meydana gelir. *Bedesten* kelimesi, "Bezzazistan" kelimesinin bozulmuş bi-çimi olup, ondan, sıklıkla kullanılan "bazestan" kelimesi ve daha bir çok yazılış biçimleri türemiştir. Kelimenin kökeni "bez" dir. Zaten ilke olarak bastır bez tüccarlarının çarşısıdır.

"Eski bedesten", Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un fethinden sonra inşa ettirilmiştir. Burası merkez yapı olup 4 kapısı ve 2 ana sokağı bulunmaktadır. Çarşının içinde "Cevahir bedesteni" sözleri okunmaktadır. Yeni olanın adı ise "Sandal bedesteni" dir. Sandal, "yarı-ipekli kumaş" anla-mındadır. Bu iki kitlesel yapının çevresinde bir dizi tüccar ve zenaatkar sokakları yer almaktadır. Kentin ve sarayın i-a-şesi için, devlet tarafından titizlikle denetlenen, büyük depolar olan hanların avlularında, toptancılar mallarını satmaktadırlar. (1/207).

Bütün maddi ve gayri maddi varlıklar kentlere yollardan gelmektedir. Örneğin Rönesans, Floransalı ve Ümbrialı sanatçıların "ebedi kent" Roma'ya akınları sayesinde oluş-muştur. Köyden köye, kentten kente giderek, şurada yarım bırakılmış bir kubbeyi tamamlayarak, burada bir resmi bo-yayarak, ilk inşaat ustası tarafından terk edilen bir kiliseye kubbesini ekleyerek ilerleyen *İtalyan Rönesansı*, yayılmaya hazırlıklı bir dünyada olmasaydı gerçekleşmezdi. Yine sonradan "Barok" adını vermenin adet olduğu *İtalyan* mimari unsurları, yeteneklerini icra etmek için çok uzaklara kadar giden ve arkalarından gelecek köylü veya kentli hey-keltraş kuşakları için süsleme ve dekor modelleri olarak kul-lanacakları tohumları atan, *Alplerin* duvarcıları ve taş yon-tucuları tarafından oradan oraya taşınacaktır. Kentlerin haritaları doğal olarak, bütünlüğü ve ayrıntıları açısından yol haritalarıyla çıkışmaktadır. Yollar kentlerden geçenken, bir fabrikadaki döner bantın işçilere malzeme da-ğıtıcı gibi, onlara geresinimlerini dağıtmaktadır. (1/208).

Batı Akdeniz'de büyük kentlerin, evrensel yol olan deniz kenarlarında sıkışmalarına karşılık, ulaşımın karayoluyla ve daha düşük verimlilikle sağlandığı içlerinde seyrekleşikleri açık bir gerçektir. Akdeniz'in güneyine ve doğusuna doğru ise, bu kuralın tersi doğrultusunda gelişen İslam kentleri, çok güçlü çöl yollarının çağlarına uyarak kara içlerine çe-kilmişlerdir. (1/210).

210).

Yoldan bankaya

Yollar ve mübadeleler, içinden kentlerin çıktıkları yavaş sü-reçli bir iş bölümünü mümkün kılmışlardır. Bu kentler kır-lardan yanı aynaya kurtulmuşlardır ve bu sürekli kuşatmayı ancak inatçı çabaları sayesinde kaldırmışlardır. Bu çab-anın bedeli tümü kendi ceplerinden olmak üzere, kentlerin içinde farklılaşma faaliyetlerini eyleme geçirmek olacaktır. Bu çok değişkenli süreç içinde, her şey aşikar bir şekilde, her yerde hazır ve nazır, örgütleyici bir ticari faaliyetten iti-baren hareketle geçmektedir. XVI. yüzyılda ticaret, endüstri-yel hayata rehberlik etmekte, onu ortaya çıkarmaktadır. Ve kuralın; mübadele, taşıma ve yeniden satış olduğu Akde-niz'de bu durum, her yerde olduğundan daha belirgindir. (1/

211). Ticari yaşam, her şeyi teşvik etmekte, tıpkı rüzgarın taneleri uzaklara sürüklediği gibi, endüstriyel faaliyet tohumları da-hil, her şeyi taşımaktadır. Fakat bu taneler her zaman serpi-lecek topraklar bulamamaktadır. Ticari ve endüstriyel işlev-ler, çok kabaca olmak üzere birbirlerini izlemektedirler. Belli bir ekonomik yaşamdan sonra, ikinciler, birinciler tarafından hareketle geçirilmektedir. Eğer geniş açınımlı endüstri, kentsel faaliyetin bir ikinci aşaması gibiyse, belki de bankacılık üçüncüsüdür. Bir ken-tin çocukluğundan itibaren, kuşkusuz bütün faaliyetler hare-

felce uğratan neden; para, mübadele ve ciro yokluğu olmuş-tur. Endüstrinin gelişmesinin, çoğu zaman kentin yaşamındaki bir tür rahatsızlığın işareti olduğu, endüstrinin, bir diğer ba-kış açısından, bu dolaşım rahatsızlığına bir tür tepki olduğu da söylenebilir. Her durumda; denizden uzak kentlerde en-düstrinin gelişmesini görmek, semptomatik olmaktadır. Ni-hayet, bankacılığın da kaynağının ticari ve endüstriyel zor-luklarda olduğunu mu söylemeliyiz? Sonuç olarak; bir faaliyet, ancak zorunluluk varsa, uyumlu olmadığı faaliyet-lerin zararına olmak üzere ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısı, her şeyi açıklamak kasından çok, hızlı bir bakışla, kent-sel dinamizmin problemlerinin tümünü görme amacına yöneliktir. (1/214).

Çok eski bir tipoloji

Taslağı çizilen bu genel kentler tipolojisi, zorunlu olarak ek-sik kalmaktadır. Her şey kentlerin varoluşunu karmaşıklaş-tırmaktadır. Her kent, kendine özgü bir ekonominin içinde-dir. Bu durum, dar bir çap içinde kentin kendi kıyıyla ve egemen veya tabi olduğu komşu kentlerle ilişkisi içinde olma-sını gerektirmektedir. Aynı durum geniş çapta mesateleri göre, bütün Akdeniz ve hatta Büyük Akdeniz ölçeğinde bağlantılar anlamına gelmektedir. Nihayet siyasal hayatın konjonktürleri vardır. XVI. yüzyılda bu konjoktür, kentlerin eski bağımsızlıklarını yıkmakta, genelelsek ekonomilerin te-mellerini sarsmakta, yeni yapılar yaratmakta ve bunlar ko-

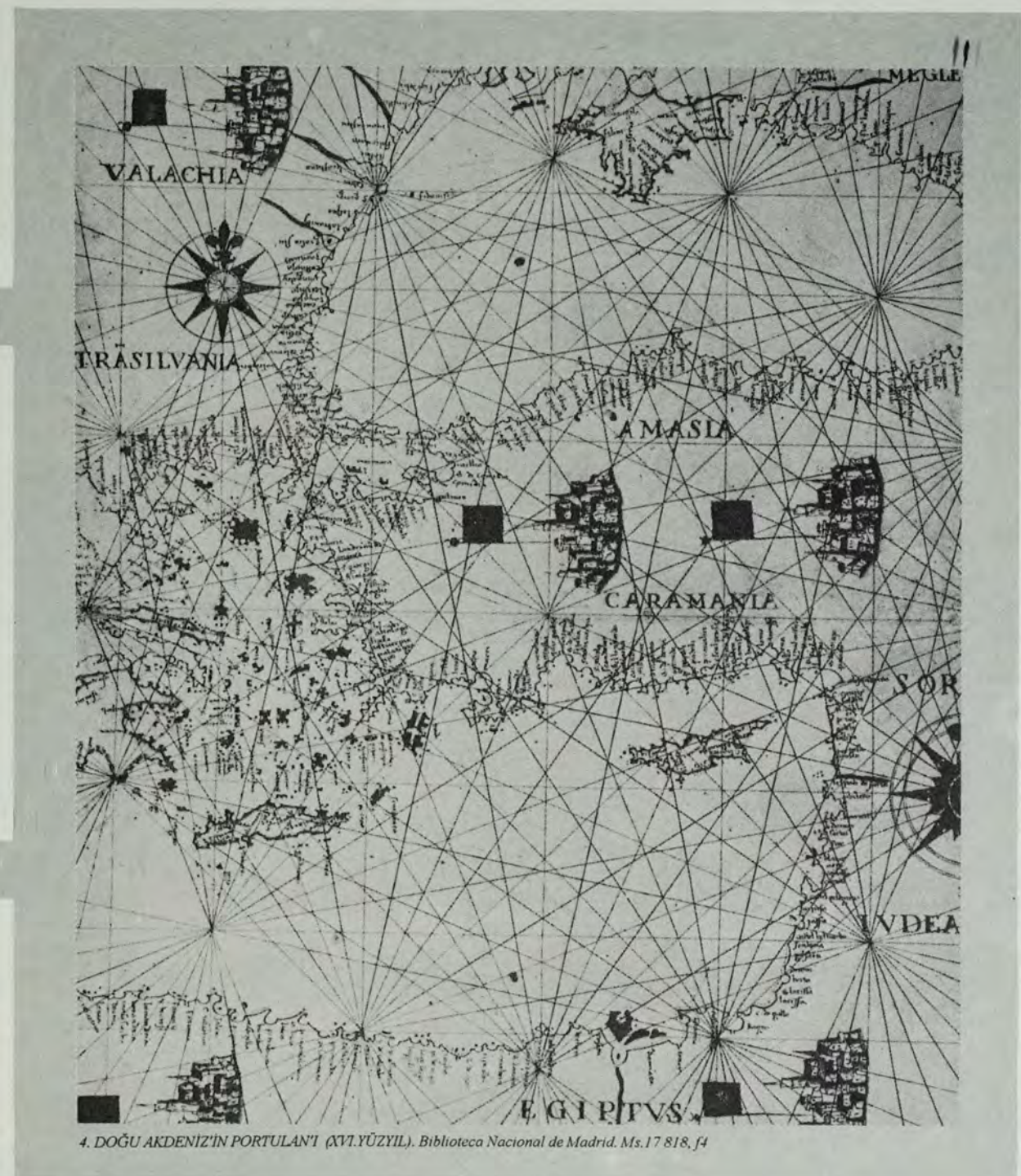
ğultıldığı Akdeniz kentlerinin tümünü birden aynı kategoride sorgulamak ve Akdeniz'in XVI. yüzyılının ikinci yansında her yerde hemen hemen aynı olan bir konjoktüre tabi oldu-ğunu göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Oldukça ya-kından tanıdığımız kentler hakkındaki tankıklar birbirini tutmaktadır. Kentlerin nüfusu artmıştır. Bu, kuşkusuz gün-den güne gerçekleşen bir kötüye gidişe rağmen olmaktadır. Fakat kentler uzun dönemde sağlıklıdır, çünkü gövdeleri genişlemektedir. Kentler her durumda bunalmırlar ve zor-lukları atlattıklarıdır. Ancak hepsi de kendilerinden daha hızlı büyüyen devletlerin onları kuşatarak, boyunduruk altı-na alarak ve hatta onları uzaktan sarsalayıp, özgürlükleri-ni kısıtladıklarına tanık olmaktadır. Yeni bir siyaset ve ekono-mi çağı kendini haber vermektir: Akdeniz bu açıdan erkencidir. (1/217).

Nüfus artışı

XVI. yüzyıl kentsel nüfus hareketleri hakkında tarihçilerin derleyebildiklerinin halen sadece binde birini bilebilmekte-yiz. Ancak bütünü hakkında hemen hemen güvenilir tanımlar koymak mümkündür. Akdeniz kentlerine ilişkin nüfus hare-keti grafikleri XVI. yüzyılın sonuna kadar net ve sürekli ar-tışlar işaret etmektedirler. Avrupa ve Asya Türkiyesi'ne ait sayılar da diğer Akdeniz kentleriyle aynı eğriye sahiptir. Aşırı bir riske girmeksizin, bu ülkenin özelliklerini hristiyan ve müslüman Akdeniz'in tümüne yayabiliriz. Her türlü gelişmenin bağımlı olduğu insan sayısındaki artış, Akdeniz'de olduğu gibi Avrupa'da da "uzun XVI. yüzyılın" bir karakteristiğidir.

Bu nüfus artışı hareketi içinde, bütün kent kategorileri eşit durumdadır. *Küçükler gibi orta* çaptakiler de, en önemlileri gibi kabacalar da, *zenaate bağımlı* olanlar gibi *endüstriyel* olanlar da, *bürokratik* olanlar gibi tüccar olanlar da... *Paris, Londra, Madrid* ve hatta *İstanbul* gibi bazı ayrıcalıklı kentlerde artış veya kararlı dengeye rastlanırken, kentlerin geniş bir gerileme sürecine girmeleriyle belirlenecek olan XVII. yüzyıl özelliklerine sahip kentler arasında bir fark bu-lunmamaktadır.

XVI. yüzyılda karşımıza beklenmeyen hiç bir şey çıkma-maktadır: Bu dönemde tüm kentlerin aynı anda faaliyetle-lerini, kamusal veya özel inşaat şantiyelerinin kurulduğunu, zenaatlerin canlandığını, tekne yapımı faaliyetlerinin hızlan-dığını görmekten şanslılıkla düşmüyoruz. O dönemde söz konusu olan; genel bir ilerlemeye ve nüfus artışı tüm kent-sel evrenleri damgalamaktadır. Bu durumda kentlerin hiye-rarşisi ve kentsel yaşam düzeyine ilişkin bir harita, ne kadar kötü olursa olsun, özellikleri hiç değişmeyen bu belirleyici nitelikteki kentler arası coğrafyayı tanımlayabilmektedir. Büyük kentler, yerleşikleri yerlerde yüksek fiyatlar, yüksek ücretler, vitrinlerin daha güzel olması gibi avantajlarla bir-

likte yaşamakta, uydu kentler de onlara bakarak etraflarında dönmekte ve onlardan hizmet almaktadırlar. Avrupa ve Ak-deniz'in bu çok karakteristik "güneş sistemleri" ileride de hiç bozulmayacaktır. (1/217).

ancak gürlülü ve parlak değişiklikler de olmaktadır ve bunların varlığı da oldukça mantıdır. Her şeyden önce; nüfus artışı asla tek bir yönde etki etme-mektedir. Bu hareket sırasıyla; güç ve rahatsızlık, denge ve narinlik. Bir çok eski sorun da devam etmekte, bazen daha da ağırlaşmaktadır. XVI. yüzyıl, ne onları yok edebilmek er-demine erişebilmiş, ne de başa çıkma gücüne sahip olabil-miştir. İkinci olarak; kentler dünyayı yönetme konusunda tek başlarına değillerdir. Avrupa ve Akdeniz'in XI. yüzyıl-dan XVI. yüzyıla kadarki ilk genişlemeleri sırasında, o za-mana kadar ayrıcalıklı olan hükümlarlıklar tartışmalı hale gelmiştir. Geçmiş yüzyıllar boyunca gelişmekte yavaş kal-mış fakat *Modern Çağın* aniden ileri ittiği devletler ortaya çıkmıştır. Nihayet kırlar, çoğunlukta kalmaya devam etme-ktedirler. Belki de bunlar XVI. yüzyılda besledikleri kentler-den daha yavaş ilerlemektedirler. Buralarda nüfus artışı ol-duğu, sayılandırmanın mümkün olmamasına rağmen kesindir. Böylece kentler doruğa ulaşmışlar, hatta onu biraz da aşmışlardır. (1/218).

Eski sefaletler, yeni sefaletler: Kıtlıklar ve buğday sorunu

XVI. yüzyıl, kentsel evrenlere her zaman gülümsememiştir. Açlık ve salgınlar kentlere her seferinde daha da şiddetlenen darbeler indirmişlerdir. Taşmanın yavaşlığı ve caydırıcı fi-yatıyla, hasatların düzensizliğiyle, bütün yerleşim yerleri, yılın her anında açlık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Fazladan yüklenecek en küçük yük, bir kenti perişan edebilmektedir. Ancak, açlık bölgelerin bütününi ender olarak kapsamına almakta, genelde kentsel açlıklar meydana gelmektedir. Böl-ge köylülere, onları yaşatmaya yetecek ürünleri her durumda topraklarından elde edebilmektedirler. Bunun tersine; kent surlarıyla sınırlı olan kentsel açlıklar XVI. yüzyılda aşırı sık-lıkta ortaya çıkmışlardır. Demek ki gereksinimleri ve dona

nımları nedeniyle, en büyük buğday alıcıları kentler olmak-tadır. Kıtık tehdit ettiğinde alınan önlemler her yerde birbirine benzemektedir: *Birinci perde*: Tehlike çanı çalar çalmaz kentten buğday çıkışı yasaklanmakta, muhafız sayısı iki ka-tuna çıkartılmakta, eldeki stoklar sayılmaktadır. Eğer sorun ağırlaşır, *ikinci perde*: Tüketici sayısının azaltılmasına gi-rişilmekte, kent kapıları kapatılmakta, veya yabancılar ko-vulmaktadırlar. (1/219). Ancak doğal olarak, her şeyden önce, mümkün olduğunca tahıl bulabilmek üzere alışverişe çıkıl-makta, alışlagelen buğday sağlayıcılarına başvurulmakta, tüccarlara verilen ödünlerle primlerin hesaba katılmaması halinde bile muazzam sayılabilecek harcamalar meydana gel-mekte, pazarlıklar, alımlar yoğun bir biçimde sürmektedir. Eğer bütün girişimler başarısızlıkla sonuçlarsa, en büyük kaynak olan denize yönelmekte, tahıl yüklü tekneler göz-lenmekte ve bunlara bedeli karşılığında el konulmaktadır. Bütün bu işlemler çok kültüli olmasına rağmen, bir ken-tin bunlardan kaçınması mümkün değildir. (1/220). Sonuçta acı çekilmekte, ve düzensizlikler meydana gelmek-tedir. Acı çekenler genellikle en fakirlerdir ama, bazen bir kentin tümü de aynı kadere maruz kalabilmektedir. Kurum-larda ve bizzat kentsel yaşamın temelinde düzensizlikler orta-ya çıkmaktadır. "Bu küçük ve dar birimler, bu geçmişe ait ekonomiler acaba yeni çağın gereklilikleri uyumlu mudur?" Sorusu işte burada akla gelmektedir. (1/221).

NOTLAR

-(Özgün adı: "La Mediterranee et le monde mediterranean a l'epoque de Philippe II." olan, "Akdeniz ve Akdeniz Dünyası", Fernand BRAUDEL, Fransızca aslında çeviren Mehmet Ali KILIÇBAY, Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti., İstanbul 1989, yayımlayan Muhiittin Salih EREN.) adlı yayından derlenmiştir. -(1/236) ibaresi; 1. cilt, sayfa 236 anlamına gelmektedir.

İSTANBUL SAATİ Jak DELEON

İngiliz erkek mektebi

1905 yılında İstanbul'da yaşayan İngiliz kolonisi bir mektep yaptırmak için girişimler başlattı. Mektep Komitesi adı verilen kurulda A.T. Vaugh (Başkan), D. Ireland (Sekreter), Alfred, C. Siefey (Sayman), Mark R. Swabey, C.E. Hamson, Arthur Baker, Walter Seager, A.J. Hayden yer alıyordu. English High School For Boys (İngiliz Erkek Mektebi) aynı yıl Kuledibi'nde kuruldu. Mektebin açıldığı yıl, öğretmenlerin maaşları dahil tüm giderler 507 Türk lirası ve 51 1/2 kuruş tutuyordu. Parayı Sir Nicholas O'Connor (İngiliz Büyükelçisi), Sir Donald Curry, C.H. Marling, E. Hayden, Bay Agop-yan ve Osmanlı Bankası bağışlamıştı. Mektebin ilk müdürü olan W.J. Wolfsberger, Londra'dan bu görev için çağırılmıştı. İlk yıl 19'u İngiliz olmak üzere toplam 31 öğrenci kayıt olmuştu. Dersler şöyle sıralanabilir: İngilizce Gramer ve Kompozisyon, İngiliz Edebiyatı, Tarih, Türkçe, Fransızca, Coğrafya, Muhasebe, Stenografi, Daktilo, Fen, Jimnastik ve Latince. Başlıbaşına bir matematik dersinin yokluğu dikkat çekici. Ayrıca, ayda 1 lira karşılığında büyüklerle İngilizce kursları veriliyordu. 1907 yılında Mektep Komitesi'nde Sir J. William Whittat ve F.E. Whittat kanlıdı. 1908 yılında okulun öğrenci sayısı 46'ya çıkmıştı.

Kısa süre sonra, 2. Abdülhamit İngiliz Büyükelçisi'ne bir öneride bulundu: Beyoğlu'nun Firuzğa semtindeki bir araziye yeni bir mektep yapılabilirdi. İngiliz kolonisi, padişahın hediyesini kabul etmekle birlikte, o arazi üzerine bir mektep inşa edilemeyeceği, çevrenin buna uygun olmadığı görüşüne vardı. Bunun üzerine 5. Mehmet Reşat (12 Nisan 1911 tarihli bir fermanla) Firuzğa'daki arazinin satılmasına ve geliyire Nişantaşı'ndaki yerin alınmasına izin verdi. Satıştan elde edilen para, İngiliz hükümetinin her yıl verdiği 300 İngiliz lirası ve kimi özel kişilerin bağışlarıyla birleşince, ortaya yaklaşık 16.000 İngiliz lirası daha talep edildi. Para gelince inşaatla başlandı ve mektebin (bugün Nişantaşı Anadolu Lisesi olarak kullanılan) binasının yapımı Eylül 1912'de tamamlandı. 2 yıl sonra çıkan 1. Dünya Savaşı nedeniyle, mektebin 4 yıl (1914-1918) kapalı kaldığını bu noktada eklemek gerek. Bu arada öğretmenler için Sıraselviler'deki Hocaazade Sokağı'nda bir "lojman" kiralınmış, mektep arazisi üzerine de bekâr öğretmenler ve öğrenciler için ahşap bir yatakhane yapılmıştı. Yeniden inşasının 100.000 Türk lirasına mal olacağını gören yetkililer, projeyi gerçekleştiremediler.

1923 yılı yalnızca Türkiye Cumhuriyeti için değil, İngiliz mektebi için de bir dönüm noktası sayılır. 1953 yılındaki ölümüne kadar 30 yıl müdürlük yapacak olan Mr. Peach Londra'dan gelmiş, Bekir (Bircan) Bey de okulun ilk Türk Müdür Başyardımcısı olmuştu. Savaştan sonra azalan öğrenci sayısında artmalar başlamıştı. 1924'de 65, 1925'de 113, 1926'da 155 öğrenci eğitim görüyordu. Artan talep üzerine, mektebin üst katı 1930 yılında yatakhane olarak yeniden düzenlendi. Giderek büyüyen mektep, 1955 yılında ek bina yaptırma izni alabilmek için hükümete başvurdu. Talep kabul edildiyse de bu proje maddi zorluklar yüzünden gerçekleşemedi. Okulun maddi durumu o yıllardan sonra düzelmedi. İngiltere'den gelen yardım ve İstanbul'daki İngiliz kolonisinin bağışları her yıl azalıyordu. 1966 yılında lise bölümü kapatıldı, 1969'da (bu kez kız öğrencileri de kabul ederek) yeniden açıldı. 1979 yılındaysa English High School for Boys (İngiltere'nin yardımcı tümüyle kesmesi nedeniyle) Milli Eğitim Bakanlığı'na devredildi.

O yıldan günümüze Nişantaşı Anadolu Lisesi olarak yaşamaktadır. İngiliz Erkek Okulu'nun uzun yıllar hizmet verenler başında Edhem Akbiyık gelir kuşkusuz. İbrahim Hilmi Paşa'nın vekilharcı olan Edhem Bey, 1919 yılında okula kâhya olarak gelmiş, 1974 yılına kadar görevini sürdürmüştür.

1920 yangınına 1960 mezunlarından Metin Berk'e şöyle anlatır Edhem Akbiyık:

DEVAMI ONSEKİZDE

NEA ROMA ΔΕΙΚΝΩΔΕΛΑΡΙΑ

Nisan 1993 sayısı ciddi ve patırdısız yapılan bir çalışma ile tamamlandı, çünkü Patronun son toplantıdaki çılgın bağışmaları, Selahattin Giz'in kendisine vermiş olduğu Atatürk fotoğraflarının tümünün bir başka dergiye verilmiş olması üzerine çıkan patırdıdan bir tane daha kimse istemiyordu, bunun üzerine Editörle Sekreter gayet sıkı paslaştılar ve gazetenin yapım toplantısı patronun uzun seyahatinden döndüğü güne raslatıldı. Herkes onun seyahatten geldiği gün toplantıya gelmeyeceğini biliyordu ama isterse gelsindi...

Patronun dönüşü ile birlikte haberler de artmaya başladı... Editör ile ilk telefon konuşmalarında "hoş orta sayfa yazıları var, Londra, New York, Hong Kong..." deyince Editör içinden "yaa sabır..." demeye başladıysa da patronun diğer söyledikleri yüreğine su serpti, çünkü Ajda Pekkan'ın haberleri artık yayımlanmayacaktı gazetede, Bana kalırsa Editör tonlarla başka şehir yazıları yayımlamayı bu haberlere tercih eder. Neden derseni, patron bu Ajda işine soyunduğu zaman editörden de birlikte almasını istemiş ve ilk tercihinde Ajda Pekkan Editöre "ben süper starım" gibilerinden bir şeyler söyleyince o da hemen kaçırılmış arkasına bakmadan ve bizimkini de sık sık uyarımış "bu işe çok bulaşma sonra canın sıkılır" diye. Patronun temel olarak bu konuda kızdığını, Editör hariç kimselerin bir şey söylememiş olması ama ayrılır ayrılmaz "aman geçmiş olsun!" demeye başlamaları, bunların arasında Milliyet Gazetesi'nin yıllanmış hava alanı muhabiri Sinan Toros bile var. Tabii ayrılığın ne derecede gerçekleştiğini daha biz de bilmiyoruz, çünkü Patronun heyecanla imzalanmış olduğu biri bir diğeri de iki yıllık iki aynı anlaşması var bu işiyle ilgili bakalım ne yapacak şimdi? Gazetenin yeni yapım toplantısında menapoza girmiş tatminsiz yaratıklar gibi avaz avaza sağa sola çatmaya başlarsa anlayın ki sorun devam ediyor, bizimki anlaşmalardan kurtulamadı. Mayıs ayında gazetemiz beş yaşını dolduracak, bir Mayıs 1989 yılında başlayan serüven

ilk beşini tamamlamış olacak, bakalım bizimkiler neler düşünüyorlar bu sayı için? Şimdilik izlediğim herhangi bir ciddi hazırlığın olmadığı. Ancak Patronla Editör beş yıldır valvar yakar oldukları Doktordan hala vaz-

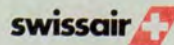
yapılması için ciddi önerilerde bulunuyor son zamanlarda. O da evlendi sonunda. Ekibin tek bekari oydu. Tabii ister istemez disipline girdi. Bence bu artan ilgi evden gazete adına kaçışların yeni planlarındandır... Tabii onun heyecanını gören Mustafa da etki almış olacak ki hemen heyecanlanmış ve son sayıda yönetmenin % 20 olarak vermiş olduğu renkleri -%20 olarak değerlendirip bazı başlıkların okunmaz hale gelmesini sağlamış, hele hele uzun zamandır öykülerini yayımlayamadığımız Vüs'at beyin yazısında bu olunca bence Patronun hışmından kaçmasında fayda var...

Ajda Pekkan'sız bir sayı yaşamayın diye bu kez onun hiç bir yerde yayımlanmamış bir fotoğrafını yayımlıyorum köşemde, Editöre gıcık-lık değil mi?

N.R.

Discover a new world of comfort on your way to North America.

If you are planning to conquer Atlanta, Boston, Chicago, Los Angeles, New York, Philadelphia, Washington, Montreal or Toronto, travel the easy, comfortable way, with Swissair. It's easy because you get really good connections in Zurich. It's comfortable because more and more overseas destinations can be reached aboard Swissair's new MD-11 or its well known B-747 aircraft. Both feature a spacious, superbly equipped Business Class designed for the utmost in passenger comfort and convenience. 500 years after Christopher Columbus, we're sorry to say, you can't discover a new continent. But with Swissair you can discover a whole new world of travel experience.

İstanbul'da bir antika avcısı

The Guide Istanbul dergisinin bakmaya doymadığımız fotoğraflarının birçoğu Turgut Salgar imzalı. Kalemimi de fotoğraf makinesi gibi ustaca kullanan Salgar, "eski şeyler bana hep güzel gelir" diyor, ve geçmişten bugüne İstanbul'un antikalar dünyası anlatıyor.

"Eski İstanbul'un Atmeydanı civarındaki sokaklarında yükselen "eskici, eskiler alıyorum" bağırmaları ile kapılara, pencerelere koşuşturan ev kadınlarını canlı bir çocukluk anısı olarak saklıyorum. Neden bu kadar ilgilienirlerdi ev kadınları eskicilerle? Kimisi milli bir spor olan pazarlık zevkini tatmin etmek için, kimisi ailenin bir ihtiyacını karşılamak için, kimisi modernleşmekte olduğumuzdan artık beğenilmeyen eski eşyalardan kurtulmak için... Mahalleli ile eskiciler arasında bu ufak çaplı alış verişler sürerken, bazen bütün mahalleyi bir spor gösterisi kadar ilgilendirilen büyük bir olay gerçekleşirdi. Eskiciler bir konağın eşyasını tümüyle satın alırlardı. Olayın nedenleriyle ilgili hızlı bir dedikodu ile birlikte bir ailenin geçmiş bitpazarına doğru yol alırken bazılarında da bir hüznün çökerti.

Eski güzel şeylerin yolculuğunu izlemeye başladığımda, yolum hep bitpazarlarına çıkıyordu. Beyazıt'ta, Tünel'de, Çukurcuma'da, Üsküdar'da, Kadıköy'de bitpazarlarında İslam ve Osmanlı eserlerinden Avrupa bric-a-brac'a kadar her çeşit eski objelerle dolu pazarlar oluşmuştu. Zamanla bazı bitpazarları yok oldu, yerlerini başka semtlerde inşa edilen binaların içindeki "antikacılar çarşısı" aldı. Bazı bitpazarları sokaklara yayılan tezgahlara azaltılıp, dükkanlara yerleştiler ve aynı çevre-

de faaliyetlerini sürdürdüler. Başlangıçta Kapalıçarşı'da ve Pera'da, daha sonraları ve halen Nişantaşı'nda yoğunlaşan eski ve yeni antikacılar "eski güzel şeyler arastırmaları"nın durakları oldu.

Eski güzel şeyler arastırmalarımızın en zevkilerinden biri Pera'da cereyan eder. Pera sokaklarının esrarengiz, biraz da tekin olmayan havası bu zevkileri heyecan katar. Beyoğlu'na Galata köprüsü yönünden, 1875'den beri çalışan dünyanın en kısa tüneli (606.5m) ile ulaşmak oldukça keyiflidir. Tünelden indiginizde karşınıza gelen Tünel Pasajında, No.10'da Mustafa Kaya-bek'in dükkanı ile karşılaşsınız. Mustafa Bey, Doğu Anadolu'daki Eğin kasabasından. (İstanbul'daki kasapların çoğu Eğinlidir.) Mustafa Bey'in babası da kasapmış. O da denemisi fakat başanlı olamamış. Bir süre devam ettiği sanat tarihi ve Türkoloji tahsilinden sonra, 1963 yılında Beyazıt'da başladığı antikacılığı 1974'den beri Tünel'de sürdürüyor. Özellikle Osmanlı ve İslam eserlerine meraklı olan Kayabek'in dükkanında, son dönemde Özbekistan ve Türkmenistan'dan gelen "Suzeni" işlemeler dikkat çekiyor. Tünel'deki kitapsever cenneti, Galip Dede Sokak No.22'deki Librairie de Pera'dır. 1491 yılında yapılmış olan Galata Mevlevihanesi'ni (şimdi Divan Edebiyatı Müzesi) biraz geçince, karşıda 80 yıl önce Plathber, daha sonra Talva Nomidis olarak faaliyet gösteren şimdiki Librairie de Pera'da, Edmondo de Amicis'in 1878 baskısı "Costantinople"nden, Balzac ve Voltaire'in tüm eserlerinin antika sayılabilecek basımlarına kadar çeşitli kitabı güzel ciltler içinde bulmak mümkün. Bitişikteki dükkanda satılan Türk müzik aletleri (darbuka, tef, ud, cura, kabak, bağlama gibi) yeni olmalarına rağmen ilginç. Aynı sokakta filatelistler de var. Bunlardan Kamer iki nesildir pulculuğu sürdürüyor.

Pera'daki hazine avcılığımızı, birkaç yıldır tekrar çalıştırılmaya başlanan, eski Tünel-Taksim tramvayı ile Galatasaray'a giderek sürdürebiliriz. Çiçek Pasajı'nda bir bira ve birkaç meze ile enerji topladıktan sonra Pera'nın arka sokaklarındaki Çukurcuma eskicilerine uzanabiliriz. Çukurcuma, İstanbul'un en eski bitpazarlarından olup, Galatasaray'dan Turnacıbaşı Sokağı'na saparak ulaşılıyor. Bir caminin çevresinde toplanan dükkanlar ve sokak tezgahları oldukça pitoresk bir görünüm sergiliyor. Çukurcuma'nın en eski esnaflarından "Tombak" Ahmet'in dükkanı halen en ilginç dükkan. Çukurcuma Cami sokak No:13'teki Ahmet Köse'dağ'ın, Osmanlı eserlerine ve özellikle tombağa sevgisi önce kendisinin, sonra da dükkanın "tombak" adını almasına neden olmuş. 18-19 yüzyıl otantik objeler esas ilgi alanı olmakla birlikte, Tombak'ta binici çizimlerinden ilaç kutularına kadar değişik eskilerle karşılaşmak mümkün. Çukurcuma'daki diğer ilgi çekici dükkanların başında, Anadolu işi sırlı çanak/ çömlekleri ile Çatma Antik, oymalı ahşap kapı ve panoları ile Aslı, ve eski kumaş ve semaverleri ile V Antik geliyor. Asya yakasında, Kadıköy'de (antik Khalkedon) ve Üsküdar'da (Scutari) antika avları verimli olabilir. Kadıköy ve Üsküdar'a Eminönü, Karaköy ya da Beşiktaş'tan yapacağınız vapur yolculuğu, ince belli bardaklardaki Türk çayı eşliğinde ayrıca

keyifli olacaktır. İstanbul'un en renkli pazarlarından Kadıköy çarşısında manavlar ve balıkçılar arasında yapacağınız yürüyüş Moda Caddesindeki Çakıroğlu İşhanı'ndaki Kadıköy Antikacılar Çarşısı'na ulaştıracaktır sizi. Handaki on kadar eskici-antikacı arasında en ilginç olanı No:12'deki Eyüp Aktaş'ın dükkanındır. Eyüp Aktaş doğum yeri olan Kapodokya'da, 12 yaşından itibaren evlerden eskiler toplayarak başlamış mesleğe. Şimdi 51 yaşında ve dükkanı tavanlara kadar eskilerle dolu. 150 yıllık bir Kütahya kâse ya da çalışır vaziyette eski mobilyalı bir gramafon bulabilirsiniz orada. Eğer hazine avına devam etmeye kararlıysanız artık Üsküdar'a geçebilirsiniz. Buram buram eskilik kokan Üsküdar'da önce Osmanlı mimarisinin ihtişamını, camilerini (biri Sinan'ın yapıldır) seyreidin. Sonra, Büyükhannam Sokak No.30'daki bitpazarına dalın. Bu, birçok eskici dükkanını barındıran büyük bir binadır. Genellikle Boğaziçini'nin yok olup giden eski yalı ve konaklarından toplanmış mobilyalarla doludur dükkanları. Eğer mobilya almak yerine, damak zevkinizi tatmin etmeyi tercih ederseniz, Selmanipak Caddesi No.25'deki Kanaat Lokantası'na gidin. Osmanlı saray mutfağı geleneğini devam ettiren mükemmel bir lokantadır.

Ruhumuz ve karnımız doymuş olarak, artık bir dolmuş motora binip, Beşiktaş üzerinden tekrar Avrupa'ya dönebilirsiniz. Adımlarını ben hep Akaretler Yokuşu'ndan Maçka'ya, oradan Teşvikiye ve Nişantaşı'na çıkartır. Swissotel'de bir nefes alma molası ile süren hoş bir yürüyüştür bu. Swissotel'in sık cafe ve barlarının arasında Sofa Art and Antiques dükkanı hemen göze çarpar. Eğer buradaki Kütahya seramikleri, eski eşikalar ve haritalar sizi kışkırtıyor ama tam anlamıyla tatmin etmiyorsa, Kapalıçarşı yolunda, Nuruosmaniye Caddesi No.42'deki, daha büyük ve geniş koleksiyonlu Sofa'ya gitmeniz gerekiyor demektir.

Antika avcılığına çıktığımda, Teşvikiye ve Nişantaşı daima listede bulunur. Bu semtler daha Avrupaı, dükkanları ise daha şık ve uzun geçmişe sahiptir. Vazgeçemeyeceğim duraklardan biri, Teşvikiye Caddesi No:99/1'deki Selden Emre'nin dükkanı ile Kalıpçı Sokak 119/2'deki Abdül Antik'tir. Sevimli bir genç hanım olan Selden Emre, ikinci kuşak bir antikacı. (Annesi, uzun yıllar Pera Palas otelindeki meşhur "Antique d'Orient"İn sahibiydi.) Selden'in dükkanı hem Avrupa, hem Osmanlı antikaları ile dolu. "Hermes"deri eşyalarına tutkun olan Selden, bir süre önce edindiği, yaklaşık yüzyıllık bir Hermes çerin tadını çıkartıyor şimdilerde.

Abdül Antik, İstanbul'un en eski ve, bana göre kalite açısından en zengin antikacı dükkanındır. Artık hayatta olmayan Abdül Kent, Rus devrimi sırasında Yalta'dan göçmüş. Kapalıçarşı civarındaki Zincirlihan'da ilk dükkanını açmış. Da-

ha sonra Hilton otelindeki dükkanına, ve nihayet şimdiki dükkanına taşınmış. Çok geniş bir gümüş, mobilya, porselen, hat, resim ve halı koleksiyonuna sahip. Merhum Abdül bey'in eşi Nil Kent, son derece bilgili ve kültürlü bir hanım. Dinlemeye hazır olan herkese anlatacak çok şeyi var. Dükkanı da o yönetiyor. Yakındaki Atiye Sokak No:6'daki Gönül Paksoy'un dükkanı daha değişik ilginç odaları oluyor. Etnik kökenli halı, kilim, gümüş takılar, sandık çıkması ham ipeklerden yapılan bluzlar, doğal renklerinde, elde eğirilen, elde örülen kazaklar, eski Anadolu kıyafetlerinden yorumlu giysiler, yine etnik kökenli çanak/çömlek bu dükkanda sunuluyor.

Nişantaşı'ndaki Mim Kemal Öke Caddesi ziyaret edilmesi gereken sokaklardan biri. Eski antikacılarıdan Raffi Portakal bu caddede No:19'da yer alıyor. Bu enteresan dükkanı ve karşı sıradaki bir binanın iki katını kaplayan "Portakal Sanat Merkezi"ni ziyaret edip "müze kalitesindeki" antikalarla tanışabilmek için 241 71 81 no'lu telefondan Bay Raffi Portakal'dan randevu almak gerekiyor. Bay Portakal çok meşgul olduğundan ve sık sık değişen elemanları yeterli bilgiyi sahip olmadıklarından, bu telefon meselesi mutlaka gerekli oluyor.

Eski şeyler peşindeki uzun İstanbul turunu, inanılmaz konumdaki Kemal Değer'in mekânı ile tamamlamak gerekir herhalde. İstanbul surlarını Topkapı'dan denize doğru takip ederken Bizans'tan günümüze kadar kullanılan eski kapılardan ilkinden, Mevlana kapından, şehire girer girmez Mevlana kapı caddesi No:4'de, surları içine yayılmış olarak Kemal ağabeyin antikaları sergileniyor. 1938'den beri bu işi yapan Kemal Bey, "nerede o eski antikalar" demektysse de gerçek avcı için tarihi bir av sahası burası..."

The Guide İstanbul'un seçtiği diğer antikacılar

Ahmet Keskiner

Abdi İpekçi Caddesi, Deniz Apt. 20, Nişantaşı, Tel: 246 58 33.

Galeri Alpha

Şakayık Sokak 54/1, Nişantaşı, Tel: 247 90 81.

Anjali Antika

Dersane Sokak 10, Harbiye, Tel: 232 80 70.

Antik AŞ

Eyvan Caddesi 16/1, Nişantaşı, Tel: 241 47 76

Chalabi Antiques

Mim Kemal Öke Cad. 17, Nişantaşı, Tel: 225 01 85. Osmanlı ve Avrupa mobilya, seramik ve tablolar.

Chantique

Çarşın Sarayı, Tel:260 56 44

Çukurcuma 26

Altıpaşar Sokak 26, Çukurcuma, Tel: 251 91 63

Dolapdere Bit Pazarı

Uygun fiyatlarla güzel mobilya ve lambalar bulabilirsiniz.

Galip ve Bülent Dönmez

Doğançılar, Sımbalzade Sokak 33, Üsküdar, Tel: 310 67 99. Antika porselen, resim ve çerçeve onarımı, mobilya cila ve yaldızlama yapıyor.

Horhor Bitpazarı

Kırk Tullumba Sokak 13-22 Aksaray

Kuledibi Bit Pazarı

Galata Kulesi'nin hemen civarındaki bir düzine eskici dükkanında ilginç parçalar bulmak mümkün.

Mecidiyeköy Antikacılar Çarşısı

Tomuruk Sokak 1-7, Mecidiyeköy

Selekt Old Books and Antiquities

Tünel Pasajı 3, Tünel

Sandık

Çukurcuma Caddesi 67/B, Cibangir, Tel: 249 51 23

Tandoğan

Hakimiyeti Milliye Caddesi, Kuymucular Çarşısı, No: 89-90, Tel: 343 73 81 (Eski gümüş ve altın takılar).

TUFCAMERA

Tufan AKSOY
İSTANBUL

TUFİNİPLERİ

YAZI
İŞLERİNDEN
Nedim
AKKOHEN

Trafik

Evet; konu başlığımız trafik. Trafik derken hemen anladığınızı umarım, Türkiye'deki trafik, İstanbul'daki trafik; üzerine bitmez tükenmez makaleler, sonsuz kez yazılar hatta fıkralar yazılan dünyaca meşhur olan trafiğimizi birkez de kendi bakış açımdan değerlendireyim dedim.

Bu konudaki fecaat hepimiz tarafından öylesine malumunuzdur ki, etrafıca tasvir etmenin hiçbir anlamı yok. Tek yönlü yollarda, Barbaros'un torunlarını kışkırtacak şekilde cen-gaverane bir şekilde aksi istikamete giren fütursuzlarla kendilerinin de sürat yapabileceklerini kanıtlamak isteyen ve bu nedenle sol şeride iyice yarıpşan rally pilotu kompleksileri ile; sıraya girmeme uğruna şerit dışına çıkıp kendine özel şerit yaratan ve başkalarını aptal yerine koyma heveslisi beyin özürlüleri vb. ile yapılacak mücadelenin ana hatların belirlenmesine, aradan uzun bir sükunluk devresi geçmesine rağmen görünürlerde hiçbir somut yaptırım, bizlere en nihayet "çıkı" dedirtecek bir yasa yok.

Tasarlanan yasa içinde beni en çok tatmin eden, halkın arasından seçilerek belirlenecek olan hizmet müfettişleri fikri olmuştur. Çünkü bizler, günlük trafik hayatı içinde öylesine olaylara şahit oluyoruz ki, bunları kalemle alsak korku açısından Drakula'yı, komedi açısından Nasrettin Hoca'yı yaya bırakırdık. Şahit olduğumuz bu tür olayları, ilgili merciyi "yakınımda bulabilirsem ve rapor edebilirsem"i hep özledim, durdum. Günümüzde trafik anarşistleri denilen bu kitle resmi kıyafet giymeyen kişiler tarafından her an gözetim altında olabilecekleri endişesini yaşasalar, ihlaller konusunda aynı cesareti gösterebilirler miydi acaba? Kesinlikle faydalı olacağına inandığım bu maddenin yeni trafik yasası ile yürürlüğe girmesini doğrusu sabırla bekliyorum.

Enteresandır bizim memleketimiz. Yasalar çıkar, iyi takip edilmediğinden etkinliği sağlanamaz. Halkımızın çoğu yasaları çiğnemeyi de marifet sayar ayrıca. Derim ki anneler günü, çocuklar yılı, kadınlar yılı gibi, belli bir dönem için, trafikte, bir diğer sürücüye saygılı olmak için trafik müdürlüğü nezdinde bir kampanya başlatsak nasıl olur acaba? Günlük yaşamda saygısızlığı gösteren çok; ancak saygı göstermeye hevesli bir millet olduğumuzdan, bu türden bir girişim en azından belli bir süre için olayın fayda sağlayıp, sağlamayacağı da gözlenebilir.

Hani sakıncası ne olabilir diye bir an için düşündüm de; hani bizler herşeyi abartan bir milletiz ya, karşımızdaki-ne saygılı olmak ve önce ona geçiş hakkı sağlayarak ille de saygılı olduğumuzu ispatlamaya kalkarsak ya karşımızdaki de bize karşı aynı düşüncede olur ya, işte o zaman trafik hepten bloke olur.

Ama ben yine de trafik sorununun yasalara itaat ile birlikte bir diğerine saygılı olduğumuz takdirde çözülebileceğine inanıyorum.

Dünden bugüne İstanbul'un içme suları

Derleyen
Sabit KALAYCI

İstanbul'un iki bin yıllık tarihi boyunca şehire içme ve kullanma suyu sağlanması hep büyük bir sorun olmuştur. İstanbul sularla çevrili bir kenttir, ancak bu sular dünyanın diğer sularla çevrili büyük kentlerinde olduğu gibi tatlı sular değildir. Londra, New York, Paris, Berlin, Budapeşte ve Viyana kentleri yüksek debili akarsuların kıyılarında kurulmuşlardır. İstanbul'un ortasından geçen ise deniz suyu taşıyan Boğaz'dır. Ayrıca jeolojik yapısı nedeniyle İstanbul'da yeraltı suyu çok azdır.

Bu yüzden İstanbul'a su sağlamak amacıyla sonu-çlar, kemerler ve bentler inşa edilmiş, kilometrelerce uzak mesafelerden şehre su taşınmıştır. İstanbul bu nedenle, sonuç, çeşme, su terazisi ve kemer ve bent gibi, her biri tarihi eser niteliğinde su yapıları ile doludur. Roma imparatorluğu döneminde, Hadriyen ve Valens tarafından yaptırılan birinci ve ikinci suyollarının yanı sıra Mazul ve Bozdoğan kemerleri ile açık sonuçlar (Aetiyus, Aspar ve Heglos Moku-sus Hazneleri) ve kapalı sarnıçlar (İmparatorluk, Yerebatan, Plek-senus, Binbirdirek, Acınsuluk sarnıçları) dönemin önemli su yapılarıdır.

Osmanlı imparatorluğu döneminde bir yandan büyük yapılar inşa edilirken, bir yandan da bu yapıları su götürme çalışmaları sürmüştür. Bu yıllarda Halkalı Suyolları, Taksim Suyolları, Kırkçeşme Suyolları, Avrupa Yakası Suları ve Asya Yakası Vakıf Suları gibi önemli tesisler yapılmıştır. Fatih Sultan Mehmet döneminde yapımına başlanan Halkalı Suyolları 18 suyu ve bu suyolları üzerindeki Mazul, Kara Ali Paşa ve Bozdoğan kemerlerinden oluşmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaptırılan ve Kağıthane Deresi'nin suyunu bir havuzda toplayarak büyük bir galeriyle kente ulaştıran Kırkçeşme Suyolları, Uzun Kemer, Eğri Kemer, Güzelce Kemer ve Maglova kemerleriyle dört büyük vadiyi aşmaktaydı. Ayrıca Kırkçeşme sularının verimini artırmak için derecelerin menba bölümüne bentler inşa edilmiş ve yaz kullanımı için su stoklamasına gidilmiştir. Belgrad Ormanı'ndaki Kırkçeşme bentleri Topuz Bendi, Büyük Bent, Ayvat Bendi ve Kirazlı Bent adlarıyla bilinmektedir. Beyoğlu yakasının su sorunu ise Taksim Suları sistemi ile çözülmüştür. Bahçeköy çevresinden toplanan Taksim Suları, Taksim'de bir depoda toplanarak savaklar aracılığıyla civardaki semtlere dağıtılmıştır. Taksim Suları'nın en önemli kemeri Sultan Mahmut (Bahçeköy) kemeridir. Mema suyunu derlemek ve kurak mevsimlerde kullanmak üzere Topuzlu Bendi, Valide Bendi, Sultan II. Mahmut Bendi inşa edilmiştir. Ayrıca şehrin Avrupa yakasındaki çeşitli pınar suları küçük isale hatlarıyla çeşmelere bağlanmıştır. Bunlar içinde en önemlisi Sultan II. Abdülhamit tarafından yaptırılan Hamidiye suyudur. Asya yakasında, kısıtlı da olsa, yeraltı su kaynaklarını çevreye dağıtmak üzere

su projelerinin uygulanmasını Devlet Su İşleri (DSİ) üstlenmiştir. 1981'de 24 çevre belediyesi ve 22 köy, İstanbul Belediye Başkanlığı'na, bu birimlerin su hizmetleri ise İSİ'ye bağlanmıştır. 23 Kasım 1981'de 2560 sayılı yasa ile Belediye Fen İşleri Müdürlüğü'ne bağlı bir şube olarak yürütülen kentin kanalizasyon işleri de İSİ'ye devredilerek kuruluş adı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Bugün İstanbul'a su sağlayan toplam

Bahçe Köy Kemer.

Çeşitli tesisler yapılmıştır. Bu yakanın vakıf suları kayışdağı, Atıkyalıda, Küçükcamlıca, Alemdağ, Beykoz Ön Çeşmeler, Karakulak ve İshakağa sularıdır. Tersko Gölü'nden kente su getirilmesi amacıyla 1874 yılında yabancı bir şirkete verilen 40 yıllık imtiyaz, daha sonra Fransız kökenli Dersaadet Anonim Su Şirketi'ne (halk arasında Tersko Şirketi diye bilinir) devredilerek imtiyaz süresi 1882 yılı itibarı ile 75 yıla çıkarılmıştır. Şirket öncelikle Tersko Pompa istasyonu'nu tesis etmiş ve 1926 yılında ise ilk içme suyu artma tesisi yaptırılmıştır. Anadolu yakasının su sorununu çözmek üzere de 1888 yılından başlayarak bir Fransız şirketi 99 yıl süreyle imtiyaz verilmiştir. Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi adını alan bu şirket isale hatları ve su şebekelerinin yanı sıra I. Elmalı Barajı ve süzme düzeyinde artma tesisi yaptırmıştır. Cumhuriyet döneminde İstanbul Türk Anonim Su Şirketi adını alan Tersko Şirketi 1932'de imtiyaz sahibi Fransız Şirketinden satın alınarak işletmesi 1933 yılında kurulan İstanbul Sular İdaresi'ne (İSİ) devredilmiştir. Vakıf Suları 1933'de, Üsküdar-Kadıköy su şirketi ise 1938'de İSİ'ye aktarılmıştır. İSİ'nin bütçesine aktarılan mali kaynakların yetersiz kalması nedeniyle büyük

altı barajdan üçü Avrupa, üçü de Asya yakasında yer almaktadır. Bu barajlar, Avrupa yakasında Terkos, Büyükçekmece ve Alibey, Anadolu yakasında ise Ömerli, Darlık ve Elmalı Barajlarıdır. Barajların toplam maksimum rezerv hacimi 741 234 000 m³'tür. Bu su kaynakları Büyükçekmece Sistemi, Kağıthane Sistemi, Elmalı Sistemi ve Ömerli-Darlık Sistemi adı altında dört ana sistemde toplanarak, arıtma tesislerinde arıtılmakta ve kente dağıtılmaktadır. Kente verilen günlük ortalama su miktarı 1 500 000 m³ mertebesindedir. İstanbul'un 2000'li yıllardaki su gereksinimini karşılayacak projeler üretmek üzere yapılan Master Plan çalışmaları çerçevesinde 1993 yılından başlamak üzere 2012 yılına kadar yıllık toplam 1 938 000 000 m³ kullanılabilir rezervi olan 7 projenin aşamalı olarak devreye girmesi planlanmıştır. Bu projeler, Avrupa yakasındaki Sazlıdere Barajı, İst-ranca Regülatörleri, Asya yakasındaki Kirazlıdere Barajı, Büyükmelen Barajı, Yeşilçay Barajı gibi Kırklareli'nin doğusundan, Düzce'nin kuzeyine kadar uzanan geniş bir alandaki rezervuarlar, regülatörler ve isale hatlarıdır. Projeler planlanan sürelerde bitirildiği takdirde İstanbul'un 2040 yılına kadar su sorunu olmayacağı tahmin edilmektedir.

Kaynak : İSKİ yayınları

KADANS

Cahit KAYRA

Ben İstanbul Efendisi Değilim

Bunu açıklamak zorundayım. Çünkü beni "İstanbul Efendisi" diye tanımlayarak bu konuda konuşmamı isteyenler oldu. Üstelik televizyon ekranlarına çıkıp çocukluğumdaki İstanbul'u daha doğrusu Kadıköy'ü anlattım. Şimdi çıkıp "Ne olmuş yani, seni hem onurlamışlar, sen de alemin önüne çıkıp konuşmuşsun, şimdi de ben öyle değilim diyorsun. Bu ne dersizlik" diye takaza edebilirsiniz. Sizin de hakkınız var. Hoca'nın dediği gibi. Ama benim derdim başka.

Önce şu "İstanbul Efendisi" nedir, kimdir, onu tanımlamamızı gerektirdi. Yapmadık. Şimdi yapmaya çalışalım.

Bence iki türlü İstanbul Efendisi var denilebilir. Bir tanesi bizim rahmetli kayınvalidemizin yakın ahabası Komşu Teyze'nin eşi Defter-i Hâkani'den mütekeaid Kemal Bey. Pantolonu ütülü. Anber kol düğmeli gömleği her zaman pırıl pırıl ve kolalı. Gümüş sa- vatlı bir bastonu vardı. akşamları biraz içerdi ama soylu bir biçimde. Hep nazik ve tatlı. Sohbetine do- yum olmaz. ama bıktırmazdı da. Bu bizim bildiği- miz en eski İstanbul Efendisi'dir ve şimdi de nesli tükenmiştir.

İkinci prototipin mevcutları vardır ve çoğalmasa da varlıklarını sürdürürler. eskiden insanları onurlan- dırmak için PAŞA derlerdi. Şimdi de bunlara İstan- bul Efendisi diyorlar galiba. Bunu bana uygun gör- dükleri için mutlu olmalı, teşekkür etmeliyim...mi? İşte burada sıkıntı başlıyor.

İstanbul Efendisi denilince bir kaç yüz yıldan beri İstanbul'da yaşayan bir aileden gelmiş olmak zorun- luğu var mı? Herhalde olmalı. Yani adam diyebil- meli ki: -Benim büyük babamın büyük babası Üçüncü Mu- rat zamanında Anadolu Kazaskeri Zebercet'de Zülkefil Efendi imiş. Onun torunu Üçüncü Os- man'ın Şeyhülislamlarından Ebülhâyr Efendi, Onun torunu İkinci Murat'a Silahdarlık. Abdülmecit'e sa- ray nazırlığı eden Mesrutiyet oluncu Umur-u Huku- kiye-i Muhtileti Komisyonu (Ne demekse) Başkan- lığına getirilmiş... Mütareke sırasında İspanyol nezlesinden Kanlıca'daki yalısında vefat etmiş. Siz hemen telaşlanıp soracaksınız:

-Kanlıca'da yalı ha!... -Dedemin borçları yüzünden Yalı satıldı. Biz o za- man çocuktuk... falan filan...

Yani İstanbul Efendisi olmanın bir başlantısı da ol-malı. Sonra başka koşullar da var. İstanbul Efendisi çok kibar ve naziktir. Ağzından kötü söz, küfür çıkmaz. Ceketlerinin altına yelek giyerler. Eşleri olan hanımlar "Efendim" demezler "Efem" derler. Sonra İstanbul Efendisi olacaksanız genellikle Ga- latasaray'da okuyacaksınız. Söze gelişi Kole'de ol- maz. Gelenbevi Ortakolunu'ndan da İstanbul Efen- disisi çıkmaz.

Sonra evde ya kazasker büyük büyük babadan kal- ma elyazması Mushaf, ya da yine büyük büyük ba- badan kalma Osmanî Mecidi nişanlar... genellikle Sabah Jouailler ya da Kargapulo'sun atölyelerinde çekilmiş boy fotoğrafları... Horozlu kokorozlu ve fe- raceli eski zaman hanımlarının resimleri...

-Bak şurada güzel çocuk benim büyük annemmiş. Şirin-gudubet çocuk dizlere kadar çıkan koptalı botları üstünde belli kalçada farbalalı eteklikli saç- ma sapan bir kız çocuğu...

Uzatmayalım. Ben İstanbul'da Kadıköy'de. Altı- yol'dan o zamanki Çukurosistan'a, şimdiki Kuşdi- li'ne inen caddede üstüdeki bir evde doğmuşum 1917 yılında. Baba tarafından şanlı eski zaman paşaları, ana tarafından sakallı külahlı kazaskerler, mollalar yok.

Şimdi gelelim bir başka konuya. İstanbul Efen- dis'i'nin bir başka tanımı olabilir. Güzel, yerinde ve haklı tanımlar yapılabilir. Benim onlara da karşı çıkmam doğru olmaz. Ama bir şey söylemeye hak- kım olduğunu sanıyorum. Belki İstanbul Efendisi İstanbul'a sahip çıkan, İstanbul için bir şeyler üreten kişiler olarak düşünülmek gerek. Bu kişiler teknik alanda İstanbul'a eserler kazandıran insanlar da ola- bilir. Şairler ve yazarlar da olabilir. Belki hatta Şa- ir'in dediği gibi, yöresindeki "lyi kedileri seven ağaçları" koruyan, çevresine, mağdaların ve yo- bazların nasipleri olmayan insanlığı ve güzellikleri anlatan, anlatmasını bilen sıradan hemşeriler...

Bana göre İstanbul Efendisi Mimar Sinan, Mimar Kemalettin Bey, Şirket-i Hayriye Kurucularından Hüseyin Haki ve Hafız Vehbi Efendiler, Reşat Ek- rem Koçu, Rumelihisarı'nda yamaca oturup tarifsiz kederlere kapılıp giden Orhan Veli, Abdülhak Şina- si ustamız, Çelik Gülersoy, Gürel Sözen... Sözin kısası İstanbul'a bir şeyler kazandıranlar... Bana gelince ben İstanbul Efendisi değilim vesse- lam...

ANDRE GIDE

Gide (sağda) ve
Ghéon Türkiye
yolculukları sırasında
Bursa sokaklarında

1914
Türkiye'sinde
gayrimemnun
bir seyyah:

"Enver bey bu sabah 11'de Konya'dan özel bir trenle ayrılıyor. Biz de onu uğurlayanlara katılıyoruz. Bir yığın ülke ileri geleni, işadamlı, demiryolları temsilcisi toplanmış perona. Bir tanesi silindir şapkalı, diğerleri fesli; hepsi krupyeye benziyor. Enver bey'in sağında alman general Liman Von Sanders var."

Edirne ile Çatalca arasındaki çorak toprağa, ekilmemiş uçsuz bucaksız tarlalara baktıkça, Türklerin burayı niye yeterince şiddetle savunmadıkları daha iyi anlaşıyor. Kilometreler boyunca ne bir ev, ne bir insan.

Küçük bir akarsuyun zikzaklarının bütün kıvrımlarını dolanıyor tren, bu sürekli kıvrımlar yüzünden çok ağır gitmek zorunda kalıyor. Bir tünel, bir köprü, bir toprak kümesi bile yok. Bizimle birlikte yolculuk eden M. Loucheur, şirket sahibi baron Hirsch'e, kilometre başına para ödendiğini söylüyor bana. Bir servet bu!

Leylekleri yeniden görmek sevindirici. İşte birkaç tane de deve. Yanımızda oturan Bursa'lı zengin Ermeninin, inatla horoz oldu- ğunu söylediği pırl pırl sakayık sürüleri var orda burda. Yol arkadaşım, "resim öğrenimi yaptığı" Lozan'dan dönen, paşa çocuğu genç bir Türk'le sohbet etmeye geliyor; ailesinden ayrılma- tam yedi ay olmuş; evine, koltuğunun altında, Zola'nın "çok sev- diğini" söylediği kitabı *Nana* ve bir de "Madame Gyp'in kitapla- rı"yla dönüyor. Bütün kalbiyle "Jön Türk" olduğunu, Türki- ye'nin geleceğine inandığını açıklıyor; bu da, beni söylediğine inanmaktan alıkoynuyor.

1 Mayıs
Konstantinopol bütün önyargılarını doğruluyor ve içimin cehen- neminde Venedik'in yanına yer alıyor. Ne zaman birkaç mimarı eser, cami süslemesi beğensem, hemen Arnavut ya da İran yapı- sı olduğunu öğreniyorum. (Zaten tahmin de ediliyor.) Buraya da herşey Venedik'te olduğu gibi hatta Venedik'tekinden de fazla, para ve şiddet zoruyla gelmiş. Toprağın kendisinden fıskıran hiçbir şey yok; bunca ırk, tarih, inanç ve uygarlığın sürüşmesi- ne, çatışmasına neden olan bu kalın köpüğün altında, hiçbir şey yerli değil.

Türk giysisi, gördüğüm en çirkin giysi; doğrusu bu ya, halk da böylesini hak ediyor.

Ey Haliç, Boğaziçi, Üsküdar kıyısı, Eyüp servileri; oturan halkı sevemediğin, dünyanın bu en güzel manzarasına nasıl gönül ve- reyim?

Bursa, Cumartesi
1. Murat Camii'nin bahçesinde oturuyorum. Balkonlu terasın or- tasında suları oluk oluk akan fiskiye havuzun kenarında değil de, terasın iyice solunda, boyalı tahtadan bir kıyosun barındır- dığı daha küçük bir havuzun mermer kenarının üzerindeyim. (...) Caminin beyaz duvarında bir çınarın gölgesi oynuyor. Sade, ne- rediye kabartmasız küçük bir mermer, yukarıda daha küçük iki kemeri birleştiriyor. Kabartmanın altında kırlangıç yuvaları. Ayaklarının önünden ışıltılı bir dinginlikle uzanan yeşil Bursa ovası. Hava sakin, anlatılamayacak kadar berrak; düşüncem ka- dar saydam gökyüzü.

Sah
İlk gün, eski ve daha uzak bir Doğu'dan geldiğini izlenimi veren porselen bir kupa aldım yalnızca. Avuç içinden daha büyük de- ğil. Sarımsı beyaz çatlak dibi, mavimsi desenlerle kaplı. Hiçbir şey, ilk gün tatsız bir gezinti yaptığımız çarşı kadar düş kırıcı değildi. Sıradan dükkanların üzerinde asılı hep aynı renkte alacalı bulacalı eşyaları görünce kaçtık. Ama ikinci gün girdik dükkanlara... Bu ikinci gün üç elbise satın aldım; biri yeşil, diğeri mor-

kırmızı; ikisi de altın iplikten çizgili. Yeşil olanın mor rüfeleri var; düşünme ve çalışma günlerine uygun. Mor-kırmızının rüfle- riye gümüşü; bu giysiye bir dram yazmak için ihtiyacım ola- cak. Üçüncüsü alev rengi; onu kararsızlık günlerinde, ilham gel- mesine yardımcı olsun diye giyeceğim.

Bu elbiseler, düğmesiz, geniş kollu oryantal gömlekler de alma- mı gerektirdi; sonra bir de ayagın, içinde kendisini yabancı his- settiği konkav tabanlı Türk ayakkabıları. O sabah çarşıdan dönerken, dağa doğru çıkan dar yolda, karla yüklü iki katır gördüm; kar Uludağ'dan toplanmış; taşınması ve hatların kesici temasından koruma için üstüne, yarıya kadar inen bir yün kumaş örtmüştü; katırların iki yanından bakıldı- ğında mermerden bir kitleyi andırıyordu.

Şehrin biraz üstünde nefis bir dinlenme yeri keşfettim; yerdeki otlar serin; bir dizi yüksek kavak, otlara hafif bir gölge düşmüş. Önümde şehir uzanıyor; Ah, Apenin ya da Atlas dağlarının tepe- lerinde, çobanların yanında, çobanlık yaparak, kavallarının yüre- ğime fışkırdığı şarkıyı dinleyerek geçirdiğim saatler:

Ütünam eq vobis unius
(...)
İznik yolunda, 9 Mayıs

Bursa'dan eğer birkaç gün önce ayrılmış olsaydım, daha az üzü- lürdüm. Bu küçük şehrin, insanı içine alan gizemli bir güzelliği ve büyüü var. Önceleri Cezayir anılarımı aradım burdum bu- rada ama ne müzik, ne de beyaz giysilerden eser vardı, çirkin su- ratlarla karşılaştım yalnızca. Dün akşam, kenarlarında bahçeli mezarlıklar bulunan ıssız dar sokaklarda, ezan vakti gecenin içi- ne dalarak yaptım gezintiyi, hele bütün şehrin, yüksek minarele- rin deldiği mavi bir duman içinde dalgalandığını, yüzüşünün gö- rüntüsünü unutmam mümkün değil artık.

Bursa'dan saat beşte ayrıldık. Hava kapalıydı; peri oyunlarında, arkadaşları tabloyu değiştirmek için çekilen şu gri tül perde gibi, oldukça kalın bir sis tabakası gönütlüyü kapatıyordu. Yol kenarındaki ağaçlar, sisin içinde daha da büyük duruyorlar. Sisten ara ara ortaya çıkan bu ağaçların altında yetişen, sıralar halinde, sık ve sürekli böğürtlenler Bursa'nın çevresini sarmış. Biraz ileride tarlalar, sonra oldukça genişboz araziler var. Yol nihayet biraz yükselince, ekili araziler de azalıyor. Ermeniler ve Yunanlılar sü- rüyor bu tarlaları, neredeyse hiç Türk yok; öyle ki, dışardan ge- lenler olmasa, toprak kendi haline bırakılacak. Alman ismine karşı İtalyan asıllı, sultanın adamı, İbrance dışında bütün dille- ri konuşan Buenos-Aires'li yahudi tercümanımızın ifadesi bu en azından. Adının telaffuzu öylesine zormuş ki, kendine bir savaş ismi almak zorunda kalmış; Nicolas.

(...)
Yokuş iyice dikleşince iniyoruz arabadan. Nicolas yoldaki insan- lara yaklaşıp konuşuyor. Şuradaki çoban; biraz ötede, çaltı çır- pı yığınının altına eğilmiş bir oduncu geçtiğimizi görünce gülmüşü- yor. Nicolas parmağını oduncunun yüzüne doğru çevirerek: "Dişlerine bakın! Hiç temizlemez onları. Hoş adam! Harika! Ha- rika! Bu ülkede herkes böyle. eşine rastlanır gibi değil. Bakın, yabancıları görmekten nasıl da memnunar. İşte ilginç olan bu. Yalnız bunu görmek için bile bu yolculuğa değer, vs." di- yor.İlgili ilgisiz herşey için de aynı formülleri yineleyip duruyor. (...)

DEVAMI ONDOKUZDA

Kırık tabak Cüneyt AYRAL

Herkesin bana sorduğu soru hep aynı: "Nasil çıkıyorsun bunca işin içinden?" Kuşkusuz çıkamıyorum! Ve özellikle de özve- ride bulunmak durumunda kaldığım işler "yemek-içmek" işle- ri. Yararına gönülden inandığım Mutfak Dostları Demegi İs- tanbul'un gurme yaşantısına renk katan eylemler gerçekleştiriyor; doğrusu ve yanlışıyla hoş yemekler düzenleniyor. Zaman yetersizliğin- den birçoğunu kaçırıyorum, öte yandan yeni oluşturduğumuz Şarap Dostları Çevresi'nin de değişasyon toplantılarına gidemiyorum ve bu beni üziyor, çünkü şarap içme kültürünün insan yaşantısına apayrı bir zevk kattığına inanırdım. Vücuduma acmadan salt esirmek adına içki içmeye karşı olduğum için belki ve yemek yemeğe ayrı bir tad kat- tığından şarap içilmesi hoşuma gidiyor. Ama kaçırıyorum. Geçenlerde taze Fransız şarapları, ardından da iç piyasada satılmayan Türk Şarapla- rı tadılmış ve ben gidemedim. Hoş, bu arada bazı kaçamaklar yapmıyor değiliz, örneğin birkaç şarap dostu geçen ay bizim büroda kısa da olsa bir tadım seansı yaptık ve benim kendi kavımda bulundurmakla övün- düğüm Atatürk Orman Çiftliği şaraplarının nasıl dikkatsizce şişelendi- ğini ve kısa mantar kullanmak yüzünden nasıl sirkeleştiğini yaşadık. Gerçekten, yarışmalarda önemli dereceleri alan Atatürk Orman Çiftliği Şarapları bilgisizlik mi yoksa umursamazlık mı bilmiyorum, ama kötü şişeleniyor ve bu yüzden de dayanmıyorlar.

KAÇIRIYORUM...

Bu arada çok ilginç yemek yeme deneylerim olmadı değil. Örneğin Londra'a öküz kuyruğu, Hong Kong'da çeşitli Çin mutfakları, uçaklarda ilginç yemekler ve şaraplar geldi geçti ama İstanbul'la ve İstanbul'un yeme-içme işiyle ilgili olmadıkları için yazmıyorum, yazınca bu kere Edi- tör çok kızıyor. Ama Hong Kong, Londra ve New York'daki İtalyan mutfakları deneylerimden sonra sanıyorum, Conrad Otel'i'nin İtalyan lo- kantasına artık hazırım. Tabii sırada bir de Ramada Otel'i'nin Çin lokan- tası var. Yeni açılacak olan Penta Otel'i bakalım ne gibi lokantalar suna- cak İstanbul'a. Çünkü Hilton Parksa'dan tanıdığımız müdürü yemek ve lokanta işletmeciliği konusunda ayrıca uzman, Hilton Parksa'nın ünlü Carpacia'sı hala o kadar iyi mi bilmiyorum, uzun zamandır gitmedim, ancak sanıyorum artan otel sayısını da göz önünde bulundurarak İstan- bul otelleri sabah kahvaltılarında daha bir özen göstermelidir. Bu işte usta olan İsrail ve New York'un ünlü otellerine bir göz atmalarında yarar var. Yabancıları, turistik ya da işle ilgili bir İstanbul gününe hazırlarken biraz daha özen göstermekte yarar var, birkaç ayrı çeşit siyah zeytin, plastik kutular yerine daha özenle hazırlanmış anneanne reçelleri, böl- gesel peynirlerimiz ve baconlu yumurta yerine pastırmalı, sucuklu yu- murta seçeneklerinin de verilmesi insanların İstanbul anılarını inanıl- maz katkılarda bulunur. Gördüğünüz gibi İstanbul'da olmasam da, kıracak tabak bulmakta pek de öyle güçlük çekmiyorum. Gelecek ay şen sofralarda buluşmak üzere...

(Tokyo-New York hava yolunda)

Yazısını yazamıyorum, hiç olmazsa fotoğrafını basıyım ünlü Çin öğlen yemeği DIM SUM

Sahaf alâattin'in tozlu raflarından

Galatasaray, Sahne Sokak Ali Han K. 3 No. 302 İstanbul - TÜRKİYE Tel: 243 61 90 - 243 49 10

CONSTANTINOPLE

BY
EDMONDO DE AMICIS

TRANSLATED FROM THE SEVENTH ITALIAN EDITION

BY
CAROLINE TILTON

LONDON
SAMPOW LOW, HARKINSON, SEARLE & CO.
118 FLEET STREET
1878

CONSTANTINOPLE

The City of the Sultans

BY
CLARA ERSKINE CLEMENT

AUTHOR OF "HISTOIRE DE LA VILLE DE CONSTANTINOPLE", "THE QUEEN OF THE AIRLINES", "HISTOIRE DE L'EGYPTE ANCIENNE ET MODERNE", ETC.

Illustrated

BOSTON
ESTES AND LAURIAT
PUBLISHERS

CONSTANTINOPLE

GEORGE YOUNG

WITH TWELVE ILLUSTRATIONS AND A MAP

METHUEN & CO. LTD.
36 ESSEX STREET W.C.
LONDON

BİZİM ŞEHİR

APRIL 1993

ENGLISH SUMMARY No 44

Prepared by Mery İŞİN

ENGLISH HIGH SCHOOL FOR BOYS

In 1905 the British colony in Istanbul launched preparations to open a school, and the same year the primary school which was to become the English High School for Boys was established in Kuledibi. The total cost, including the wages of the teaching staff that first year were 507 Turkish lira and 51 1/2 kurus. Of the first 31 pupils, 19 were British, and the curriculum consisted of history, Turkish, French, geography, accounting, stenography, typing, science, gymnastics and Latin. The absence of mathematics is intriguing. In addition, English courses for adults were held here for a fee of 1 lira per month. In 1908 the school had 46 pupils.

Sultan Abdulhamid II donated land in Firuzaga, Beyoglu for a new school building, but the British colony decided that the site was unsuitable for a school. In 1911, Mehmet V decreed that the land in Firuzaga should be sold, and the proceeds used to buy land in Nisantasi. With the annual payment of 300 pounds sterling from the British government, and some private donations, the total sum of 16,000 pounds sterling was raised. The British government was asked to give a further 5000 pounds sterling, and construction of the present school (Nisantasi Anadolu Lisesi) commenced and was completed in September 1912. The school closed down during the First World War.

In 1924 there were 65 students, rising to 113 in 1925, and 155 in 1926. In 1930 the upper floor was converted into dormitories. In 1955 the school was granted permission to build an annex, but this plan remained unfulfilled due to lack of funds. The school's financial situation grew steadily worse as the donations from Britain and the British colony in Istanbul declined. In 1966 the senior classes were closed down, but reopened in 1969, when girls were admitted for the first time. When the British government cut off all assistance in 1979, the school was transferred to the Turkish Ministry of Education, to become Nisantasi Anadolu Lisesi.

The school originally consisted of only a primary section, the junior and senior schools opening in later years. The primary school closed down in the 1940s. My father İzak Deleon graduated from the primary school, and went on to complete his education in Egypt and Britain, returning to teach at the school in 1944. He taught mathematics here until 1979.

OPEN LETTER

The President
The Prime Minister
Government Ministers
Members of Parliament
Members of the Press
University Rectors

The name of Kostantiniyye News, which went into publication in May 1989, was prohibited on the orders of the Ministry of Interior in 1991.

The newspaper continued publication under the name Bizim Şehir Haberleri, while we took the case to court. The court ruled in our favour on 9.1.1992. However, so as to avoid "name fetishism" we kept the name Bizim Şehir Haberleri, but applied for Kostantiniyye Haberleri to be registered as a trade name with the Ministry of Industry. This application was refused on the same grounds on 24 August 1992. We wrote to the Ministry in September 1992 mentioning the court ruling, but again received a negative response in a letter dated 25 December 1992.

- 1) The Ministry of Industry is guilty of non-compliance with a court ruling.
- 2) Kostantiniyye is one of the names used for Istanbul in the past. What objection can there be to its use? Are those who prohibit the name rejecting our history?
- 3) How much longer is this type of censorship of our national press going to continue, and when will our press rebel against it?
- 4) How long are politicians who talk about improving human rights, liberties and democracy going to ignore this type of repression?
- 5) For how much longer is the Minister of Industry going to continue signing decisions which violate the law? Or is the Minister of Industry incapable of controlling his own staff?

We intend to reapply to the court again 30 days after the publication of this letter, and if necessary will resort to our right for individual application.

Cuneyt Ayral on behalf of
Bizim Şehir Haberleri Gazetesi

BROKEN PLATE APRIL '93

NO TIME TO DINE

Everyone is asking me the same question: "How do you manage to do so much?" Of course it is impossible! And dining out is the first activity I am forced to renounce. The Society of Friends of the Cuisine is organising events which lend a new dimension to gourmet life: meals which with all their faults are very pleasant occasions. But I miss most of them due to lack of time. Nor can I make it to the degustation meetings of the new Friends of Wine, which I regret, since I am one of those who believe that wine culture adds a distinctive pleasure to human life. Since I oppose drinking for the sake of getting drunk, disregarding one's health, I enjoy drinking wi-

ne for the way it enhances eating. Recently there was a tasting of fresh French wines and Turkish wines which are not available on the domestic market, but I missed it. I must confess to the occasional fling, however. For example a few wine lovers got together in my office for a short degustation last month, and discovered how the Atatürk Orman Ciftligi wines, which I was proud of having in my cellar, had been carelessly bottled, and turned to vinegar due to the short cork. Whether it is indifference or ignorance which is at fault, Atatürk Orman Ciftligi's prize-winning wines are badly bottled, and so do not keep.

Despite a busy schedule, I have had some interesting gastronomic experiences recently, such as ox-tail in London, diverse Chinese cuisines in Hongkong, and some memorable dinners and wines on aircraft. However, I will not dwell on these, since they have no relevance to eating and drinking in Istanbul, although this arouses the wrath of the editor. After my experiences of Italian cuisine in Hongkong, London and New York, I am ready for the Italian restaurant at the Conrad Hotel. Then it is time I dined at Ramada Hotel's Chinese restaurant. Let us see what kind of restaurants the Penta Hotel will have on offer when it opens, because the manager, formerly of Hilton Parksa, is an expert on food and restaurant management. I cannot comment on the famous Carpacia at Hilton Parksa, since I have not been there for a long time, but in view of the rising number of hotels in Istanbul, they all ought to put more effort into their breakfasts. A look at the famous hotels of Israel and New York, which are experts in this area, would be beneficial. The provision of several varieties of black olives, homemade jams instead of those ubiquitous plastic containers, regional cheeses, and eggs with pasta and sucuk as an alternative to bacon and eggs would enhance visitors' memories of Istanbul far more than the hotels realise.

As you see, even though I am not in Istanbul, I am not having any trouble finding plates to break.

Happy dining until next month.

EDITORIAL/APRIL

A WAR-FREE WORLD

Just the mention of war is enough to make one shudder! All the solutions proposed by Turkey, which wishes to be an influential power in the Balkans, must be peaceful. No solution which does not further peace is a true solution in the final analysis.

A close look at events in Europe reveals that the dream of a United Europe has caused nationalist movements to flare up, and sparked off ethnic conflict in Yugoslavia.

Incontrovertibly, all these events derive from the unequal division of the cake, and the search of the rich countries for markets.

As Turkey continues to develop despite all the obstacles, due to its geopolitical situation, rising young population, and dynamic structure, she has not been able to avoid becoming a mouthwatering target. The strategem going on across a spectrum which includes anti-secularist movements and PKK terror is clear.

Yet Turkey has seen this film before in its recent history, and learnt its lesson. What did a victory in Cyprus cost Turkey? What are the principle reasons why the Cyprus question is in an impasse today? The fact that the Cypriot Turks sold their own houses and land to the Greeks is indisputable. While Turkey was determined to defend the Turkish community in Cyprus at any cost, that same community ducked its responsibilities. We must learn from this experience, and calculate the results carefully when forming macropolicies.

Internal events are already causing sufficient deaths. No one wants Turkey to make a show of strength in crises elsewhere, but only expects peaceable proposals.

Our desire for a war-free world might be hopeless, but at least let us keep the peace at home.

We should not forget to put ourselves first. It might anger some, but it was they who taught us that in the first place, wasn't it?

Bizim Şehir News

Hearken to Istanbul

A Sweeper Mythology

Hilmi Yavuz

The exhilaration we felt when indulging our strange and inefable passion for strolling the streets of Fatih in the evenings in those years, turning every corner in expectation of a marvellous adventure, was a manifestation of youth although we were not aware of it at the time. As we went out we seemed to sense violets tossed into our faces, and as we walked from Kızıtası to Sarıgözü, before we knew what loneliness meant, we perceived ourselves as a mystery. O indeed, we were a mystery in our youth, a mystery longing to be known! A kenz-i mahfil! How could we know that in our later lives, we would be scattered like sweepings in the street?

Sweeper Ali was one of the familiar but mysterious characters who wandered the streets of Fatih in those days. With that constant enigmatic smile, he seemed motivated by a mission to sweep the world free of pains and rotten leaves.

To tell the truth, when I set out to explore the streets of Fatih, the sudden appearance of Ali's face startled me in the melancholy of the evening. I passed him without giving any sign of surprise or giving a passing thought to the fact that street sweeping could have a philosophical aspect concerned with changing the world.

Later on I used to often encounter Ali in Acem's coffee house in Kızıtası. He would lean his brushes up against the wall and gulp down his tea, clasping the glass in both hands. One evening when we had lost interest in him because he always kept to himself, he got up and came straight over to our table.

I have to admit I was surprised. I had heard rumours about Ali in Fatih. The mythology of a sweeper could be astonishing or tragic, despite all its mundaneness. We were discussing a party which one of us had given, when Ali declared: "The party your friend gave is nothing compared to mine. Once I was rich, very rich. I used to give large parties in my house. Everyday twenty shiploads of pilaf, thirty wagons of beans, a thousand trays of baklava, and five thousand pans of helva used to be cooked. Five hundred jars of honey were eaten in our house every day.

This incredible, gargantuan appetite left its mark on the memories of those young intellectuals (particularly that of Ergin Ertem). I am sure, because Ergin later wrote his first and last story, published in Yeditepe magazine, about a Gargantua of Fatih.

We just smiled at those words by sweeper Ali, and assumed that he was slightly balmy, but now I find a wise truth in this exaggeration. A truth which could have been told not by Rabalais but by none other than Evliya Celebi.

Evliya displays a typical Ottoman mentality. He has no concept of quantity. When he describes Süleymaniye Mosque, none of the measurements he gives represent the actual figure. All his numbers are forty, fifty, a thousand, just to give a sense of size. In themselves, as numbers, they have no meaning.

In his Hunername, the miniaturist, Nakkas Osman, depicts Sultan Bayezid the Thunderbolt as larger than Nigbolu Castle.

So we come to the fact that exaggeration in our society is not a tendency to fantasize, but expresses a certain way of looking at the world. When Evliya said that the Süleymaniye's minarets stretch to the sky, when Nakkas Osman drew Sultan Beyazıt taller than Nigbolu Castle, and when Sweeper Ali described his parties, they were using poetic license to underscore their splendour. Exaggeration here was not aggrandisement but an expressive device.

For someone who tries to wrest some joy out of a life fraught with troubles, to transform suffering to sweetness, like Sweeper Ali, what can be more natural than to think of honey in terms of hundreds of jars, and beans by the wagonload? In the end our life is destined to become dust, like the vestiges of a great party swept up by a brush.

* In Islamic mysticism the absolute unity of God before the Creation.

NO ISTANBUL GENTLEMAN, I

Cahit Kayra

I have to begin by explaining this. Because some people have asked me to discuss the subject on the assumption that I am an Istanbul gentleman. I have appeared on television talking about the Istanbul, or rather the Kadıköy, of my childhood. What does it matter, you might ask. First you talk, and now you deny the fact. How inconsistent can you get?

First I should have defined what an Istanbul gentleman is. Better late than never, so here goes.

There are two types of Istanbul gentleman in my opinion. One was Kemal Bey, my mother-in-law's neighbour. His trousers were always ironed, and his shirt with amber cufflinks was always brilliantly clean and starched. He carried a niello walking stick. He drank in moderation and in a wellbred fashion. He was always polite and kind. One never tired of his conversation. People like him are an extinct breed today.

Then there is the second type, which is still in existence. The type which used to call other people "pasha" just to be polite. Should I be pleased at being classified among such people? That is where the difficulty arises.

Does one have to come from a family which has lived in Istanbul for centuries to deserve the title "Istanbul gentleman"? Probably. So you have to be able to explain, "My grandfather's grandfather was Zebecetzade Zülkefil Efendi, who was Kazasker of Anatolia during the reign of Murat III. His grandson was Seyhülislam Ebulhayr Efendi during the reign of Osman III, and his grandson was armourer to Mahmut II. Zülfikar Bey was appointed president of the Joint Public Judicial Commission (whatever that may mean), and